

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

в.о. ректора Ніжинського
державного
університету імені Миколи
Гоголя
проф. **Бойко О.Д.**

« »

2016 року

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

з теорії та методики дошкільного виховання

для вступників на навчання за освітньо-кваліфікаційною програмою
підготовки магістра зі спеціальності 8.01010101 Дошкільна освіта
на базі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра
для денної форми навчання

Укладачі:

проф. Кононко
доц. Пихтіна Н.П.
асист. Пісоцька Л.М.
доц. Аніщук А.М.
доц. Матвієнко С.І.
асист. Тукач І.І.

Рекомендовано

кафедрою дошкільної освіти,
протокол № 8 від 17.02.2016 р.

Схвалено

Вченою радою факультету
психології та соціальної роботи,
протокол № 6 від 02.03.2016 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ЕКЗАМЕНУ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступний екзамен проводиться у формі усного комплексного кваліфікаційного іспиту з дошкільної педагогіки та фахових методик дошкільної освіти або захисту дипломної роботи.

Програма вступного екзамену включає навчальний матеріал з курсу дошкільної педагогіки та фахових методик дошкільної освіти: теорії і методики формування елементарних математичних уявлень, теорії і методики розвитку мовлення дітей, методики фізичного виховання та валеологічної освіти дітей, основ природознавства з методикою, основ образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей, методики музичного виховання.

Зміст навчального матеріалу з курсу дошкільної педагогіки логічно доповнюється ключовими темами з методик дошкільної освіти.

Програма державного екзамену з дисциплін професійної та практичної підготовки складається з теоретичної і практичної частини.

Теоретична частина.

Включений в програму зміст навчального матеріалу теоретичної частини дає можливість виявити:

- рівень теоретичної підготовки студентів з дошкільної педагогіки і фахових методик раннього і дошкільного дитинства;
- якість засвоєння основних понять і термінів психолого-педагогічних дисциплін та фахових методик;
- знання змісту, принципів, методів, форм і закономірностей організації сучасного освітнього процесу в ДНЗ;
- вміння керуватись у роботі нормативно-правовими, інструктивними, програмно-методичними документами в галузі дошкільної освіти, робити аналіз педагогічної спадщини класиків та новаторів педагогіки, обґрунтовувати науково-теоретичні положення щодо особливостей організації освітнього процесу з дітьми раннього й дошкільного віку згідно державних стандартів дошкільної освіти, розуміти проблеми сучасного дошкільного виховання, необхідність і значення використання інноваційних технологій, нетрадиційних методів та форм роботи з дітьми.

Матеріал програми дає можливість перевірити та оцінити компетентність кожного студента щодо створення педагогом сприятливих умов для повноцінного життя дошкільників (фізичного, психологічного, соціального), для прояву їх індивідуальності.

Практична частина

Підбірка завдань практичного характеру дає можливість з'ясувати рівень готовності студентів до практичної педагогічної роботи за такими напрямками розвитку дошкільників як фізичний, соціальний, моральний,

інтелектуальний, мовленнєвий, художній, емоційно-ціннісний, креативний та виявити вміння:

- діагностувати розвиток дитини під час організованого педагогічного впливу в процесі різних видів діяльності;
- осмислено підходити до вибору варіантів відповідей при розв'язанні практичних завдань, правильно оцінюючи конкретну педагогічну ситуацію та роль вихователя в ній;
- передбачати тактику взаємодії педагога з дітьми, спрямовану на формування базових якостей особистості: самостійність, людяність, працелюбність, спостережливість, відповідальність, розсудливість, справедливість, креативність тощо;
- прогнозувати наслідки педагогічного впливу на дитину, орієнтуючись на конкретну особистість.

Показники і критерії оцінювання знань та вмінь випускників.

Критерії:

1. Характер засвоєння знань (рівень усвідомлення, міцність запам'ятання, обсяг, повнота, точність);
2. Якість знань (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура мовлення);
3. Ступінь оволодіння вміннями і навичками;
4. Творча діяльність і загальна якість виконаної роботи.

Показники:

1. ***Оцінкою «відмінно»*** оцінюється відповідь, у якій студент виявляє всебічні, систематичні і глибокі знання з дошкільної педагогіки та основних фахових методик дошкільного виховання. Обізнаний з сучасними науковими школами, теоретичними концепціями та підходами. Демонструє стійкий професійний інтерес до теорії дошкільної педагогіки та методик дошкільної освіти. Виявляє знання та розуміння суті і спрямованості основних державних нормативних документів про дошкільну освіту і дошкільний навчальний заклад.

Уміє:

- працювати з навчальним матеріалом (аналізувати, порівнювати, узагальнювати, робити власні висновки), творчо застосовуючи сучасні методи дослідження;
- визначати мету і завдання, добирати відповідні зміст, форми, методи роботи в межах різних напрямків організації навчально-виховного процесу в ДНЗ відповідно до діючих програм виховання та навчання;
- аналізувати й оцінювати наукові дослідження та практичні розробки вітчизняних і зарубіжних науковців, методистів;
- створювати необхідні умови для повноцінного розвитку особистості дошкільника в цілому та в межах окремих напрямків (розумового, морального, естетичного, фізичного, трудового виховання);

- аналізувати педагогічні ситуації з практики виховання і навчання дошкільників, окреслювати та пояснювати чинники таких ситуацій; прогнозувати їх розвиток за несприятливих умов та рекомендувати науково обґрунтований психолого-педагогічний та методичний інструментарій розв'язання.
2. **Оцінка «добре»** виставляється студенту, який володіє навчальним матеріалом, передбаченим навчальною програмою до державної атестації з дошкільної педагогіки і методик дошкільного виховання. В основному обізнаний з сучасними науковими школами, теоретичними концепціями та підходами. Ознайомлений з основними державними нормативними документами про дошкільну освіту. Має навички роботи з навчальним матеріалом (аналізувати, зіставляти, робити висновки). Виявляє частковий інтерес до теорії дошкільної педагогіки та основних її методик. Частково знайомий з науковими дослідженнями та практичними розробками вітчизняних і зарубіжних науковців, методистів. Розуміє необхідність створення сприятливих умов для здійснення особистісно-зорієнтованого навчання і виховання дошкільників.

Уміє:

- визначати мету, завдання, зміст, форми та методи роботи в ДНЗ, частково спираючись на діючі програми виховання і навчання дошкільників;
- аналізувати педагогічні ситуації з практики виховання і навчання дошкільників, частково окреслюючи чинники та прогножуючи педагогічно доцільний розвиток.

3. **Оцінка «задовільно»** виставляється студенту, який ознайомлений з навчальним матеріалом, окресленим навчальною програмою до державної атестації з дошкільної педагогіки і методик дошкільного виховання та відтворює його на репродуктивному рівні. Ознайомлений з окремими теоретичними концепціями та підходами. Називає основні нормативні документи про дошкільну освіту, але фрагментарно демонструє знання їх суті. Має початкові уміння роботи з навчальним матеріалом (зіставлення та узагальнення), не виявляючи навичок самостійного творчого мислення. Частково ознайомлений з науковими дослідженнями та практичними розробками науковців і практиків.

Уміє

- визначати мету, завдання, зміст і форми роботи з дошкільної педагогіки не є системними і цілісними.
- розуміє необхідність створення сприятливих умов для повноцінного всебічного розвитку особистості дошкільника, але недостатньо володіє психолого-педагогічним і методичним інструментарієм.
- аналізуючи педагогічну ситуацію з практики виховання і навчання дошкільників, називає окремі чинники таких ситуацій та здійснює часткове та поверхневе прогнозування її розвитку.

4. **Оцінка «незадовільно»** виставляється студенту, який ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання і відтворення окремих фактів і фрагментів, що становить певну частину змісту навчальної програми до державної атестації з дошкільної педагогіки і методик дошкільного виховання. Знає про існування нормативних документів в галузі дошкільної освіти, окремі називає, але не знає їх суті і націленості. Знання теоретичних концепцій і підходів дуже фрагментарні і поверхневі.

Уміння і навички навчання і виховання дошкільників частково сформовані на елементарному рівні.

Таким чином, запропонована програма дає можливість комплексно оцінити рівень готовності випускників до професійної педагогічної діяльності згідно державних стандартів дошкільної освіти.

РОЗДІЛ І. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Предмет дошкільної педагогіки.

Дошкільна педагогіка – наука про виховання, навчання і розвиток дітей від народження до шкільного віку. Предмет дошкільної педагогіки. Основні поняття дошкільної педагогіки: виховання, навчання, розвиток, освіта, педагогічний процес.

Виховання у соціальному та педагогічному значенні. Специфіка виховання, як соціального явища. Історичний характер виховання. Ідеальна і реальна мета виховання. Об'єктивний і суб'єктивний характер мети виховання. Закономірності, як відображення сутнісної характеристики процесу розвитку. Закономірності і принципи виховання. Завдання виховання дошкільників.

Джерела дошкільної педагогіки як науки: народна педагогіка, педагогічна спадщина минулого, педагогічна практика, інноваційний творчий педагогічний досвід, спеціальні експериментальні дослідження.

Зв'язок дошкільної педагогіки з іншими науками.

Актуальні проблеми сучасної дошкільної педагогіки.

Особистість дитини як об'єкт і суб'єкт виховання.

Значення дошкільного дитинства у розвитку особистості. Взаємодія соціальних і біологічних чинників у її формуванні. Провідна роль виховання та активності дитини у розвитку особистості. Роль діяльності у формуванні особистості.

Вікова періодизація дитинства.

Теорії ампліфікації (максимального збагачення) дитячого розвитку на основі знань про його особливості на кожному етапі дошкільного дитинства (Л.Виготський, О.Запорожець, Г.Костюк, Л.Венгер).

Особливості організації та проведення виховної роботи з обдарованими дітьми.

Сучасна система дошкільної освіти.

Безперервність освіти в Україні. Дошкільна освіта в системі освіти України. Основні державні документи, які регламентують функціонування дошкільної освіти в Україні: Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Конвенція ООН про права дитини та ін.

Закон України «Про дошкільну освіту»: система дошкільної освіти; повноваження ДНЗ; типи ДНЗ; права дитини у сфері дошкільної освіти; принципи і завдання дошкільної освіти; права та обов'язки педагогічних працівників тощо.

Закон України «Про охорону дитинства»: система заходів щодо охорони дитинства; основні принципи охорони дитинства; організація охорони дитинства; права та свободи дитини; права, обов'язки батьків за виховання та розвиток дитини тощо.

Конвенція ООН про права дитини. Права дитини та захист її прав на державному і міжнародному рівнях.

Характеристика Базового компоненту дошкільної освіти (2012): інваріантна та варіативна складові змісту дошкільної освіти: зміст освіти та результати освітньої роботи. Освітні лінії: «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина у світі культури», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина у природному довкіллі», «Гра дитини», «Мовлення дитини», «Комп'ютерна грамота», «Іноземна мова», «Хореографія», «Шахи».

Характеристика чинних програм виховання і навчання дітей в дошкільних закладах освіти – «Я у Світі», «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкілля», «Впевнений старт» тощо.

Особливості виховання і розвитку дітей раннього віку.

Т. Поніманська, Л. Гураш, Т. Гурковська, С. Новосьолова, М. Щелованов та інші про період раннього віку. Характерні особливості дітей раннього віку.

Основні аспекти виховання дітей: формування у дитини потреби в спілкуванні; адаптація дитини до ДНЗ: ступені адаптації; полегшення адаптації; режим дня, як основний організуючий чинник, принципи побудови режиму для дітей раннього віку, педагогічно - доцільний режим у ранньому віці; охорона життя і зміцнення здоров'я дітей раннього віку: температурний режим; організація загартовуючих процедур; запобігання появі шкідливих звичок; раціональне харчування; перебування на свіжому повітрі; повноцінний сон.

Сенсорне виховання малюків, розвиток мовлення, розвиток рухів, ознайомлення з навколишнім та організація ігрової діяльності. Заохочення дітей до малювання, слухання музики, розглядання книжок, дій з предметами тощо.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку.

Фізичне виховання і фізичний розвиток. Теорії фізичного виховання. Вітчизняна система фізичного виховання дітей раннього і дошкільного віку. Народна педагогіка про фізичне виховання.

Завдання фізичного виховання: оздоровчі, виховні та навчальні. Комплексний підхід до їх реалізації. Засоби фізичного виховання: спрямовані на охорону здоров'я дітей; забезпечення активного впливу на організм дитини з метою фізичного розвитку.

Організація рухового режиму в дитячому садку. Значення режиму дня у вихованні дітей. Формування культурно-гігієнічних навичок у дітей. Загартування організму дитини. Рухливі ігри та вправи спортивного характеру.

Методи фізичного виховання. Форми організації фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах. Наукові дослідження з проблеми фізичного виховання дітей дошкільного віку.

Розумове виховання дітей дошкільного віку.

Розумове виховання та розумовий розвиток. Мета розумового виховання. Розумове виховання під час систематичного навчання, в іграх, у повсякденні. Напрями розумового виховання: розвиток ерудиції, формування світогляду, оволодіння системою знань, здатність до прийняття нетрадиційних рішень, формування емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього, до себе, розвиток пізнавального інтересу, потреба у самоосвіті. Народна педагогіка про розумове виховання.

Сенсорне виховання, як одне із завдань розумового виховання дітей дошкільного віку і як передумова успішного розумового розвитку. Сутність поняття «сенсорне виховання», «сенсорний розвиток». Значення сенсорного виховання у розвитку дитини раннього і дошкільного віку: здійснюється у всіх видах діяльності і в процесі всієї життєдіяльності дитини; формує уявлення про кольори, форми, величини, час, простір, звуки, властивості предметів тощо.

Завдання сенсорного виховання дітей дошкільного віку: формування системи сенсорних еталонів; формування системи обстежувальних дій; розвиток умінь самостійно використовувати сенсорні еталони у діяльності.

Зміст сенсорного виховання дітей дошкільного віку: ознайомлення з кольором, величиною, формою, смаком, запахом, фактурою, звучанням предметів, орієнтування в просторі; ознайомлення з властивостями предметів; орієнтування в часі; розрізнення звуків по висоті, тембру, ритмічному малюнку тощо.

Завдання розумового виховання:

1-ша група завдань: набуття елементарних знань про навколишнє середовище – природу, життя і працю людей, суспільні явища тощо. Оформлення знань в певну систему, у якій відображено істотні зв'язки у тій чи іншій галузі дійсності;

2-га група – формування навичок і умінь розумової діяльності (вміння спостерігати, уважно розглядати і обстежувати предмети тощо); розвиток і

вдосконалення головних розумових дій: аналізу, порівняння, узагальнення, класифікації тощо; розвиток психічних процесів: пам'яті, уваги, уяви тощо; розвиток мови;

3-я група завдань – розвиток розумових здібностей, формування пізнавальних інтересів і допитливості.

Зміст розумового виховання дітей дошкільного віку. Розвиток теорії розумового виховання дітей.

Засоби розумового виховання, роль різних видів діяльності у розумовому вихованні. Методи розумового виховання дітей дошкільного віку. Наукові дослідження в галузі розумового виховання дітей.

Моральне виховання дітей дошкільного віку.

Моральне виховання і моральний розвиток. **Мета морального виховання – формування моральної спрямованості особистості. Розвиток теорії морального виховання.** Наукові дослідження з проблеми морального виховання дошкільників. Народна педагогіка про моральне виховання. Особливості морального виховання дітей дошкільного віку: цілеспрямованість, віддаленість у часі результатів роботи, неперервність, визначальна роль педагога, цілісність та ін.

Завдання морального виховання. Характеристика двох груп завдань морального виховання – постійної та рухливої. Постійна (перша група завдань) – формування механізму морального виховання: уявлень, моральних почуттів, моральних звичок та норм, практики поведінки. Рухлива (друга група завдань) – формування конкретних моральних рис особистості: основ патріотизму, гуманних почуттів, дружби, працелюбності тощо.

Зміст і методика морального виховання дітей раннього і дошкільного віку. Виховання гуманності, колективізму, патріотизму, вольової поведінки. Своєрідність проявів колективних взаємин дітей дошкільного віку.

Культура поведінки дітей: культурно – гігієнічні навички; культура діяльності; культура спілкування. Виховання культури поведінки.

Виховання вольових рис особистості дитини. Попередження і перевиховання негативізмів поведінки. Виховання дисциплінованості у дітей.

Виховання любові до батьків, поваги до людей. Виховання любові до Батьківщини. Народні та родинні свята в дошкільному навчальному закладі.

Форми морального виховання дітей дошкільного віку: виховні заходи з родинами, зустрічі з цікавими людьми, складання родового дерева, екскурсії вулицями, до визначних місць, свята, заняття Добра і Краси тощо

Засоби морального виховання: художні засоби, природа, власна діяльність дітей, спілкування з оточуючими тощо.

Методи морального виховання. Основні підходи до класифікації методів морального виховання у дошкільній педагогіці (Б. Ліхачов, В. Нечаєва, В. Логінова та інші). Характеристика методів морального виховання (за В.Логіною): методи формування моральної поведінки – привчання, вправляння, керівництво діяльністю. Методи формування моральної свідомості – переконання у формі роз'яснення, навіювання, етична бесіда.

Методи стимулювання почуттів та відношень – приклад, заохочення, покарання.

Трудове виховання дітей дошкільного віку.

Трудове виховання дітей дошкільного віку – процес формування усвідомленого відношення до праці, уявлень про процес праці, прагнення до позитивного результату, формування трудових навичок і умінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності. Українська народна педагогіка про трудове виховання.

Завдання трудового виховання дошкільників (В. Нечаєва, М. Крулехт, З. Борисова та ін.). Напрямки здійснення трудового виховання в дошкільному закладі. Роль праці у формуванні особистості.

Методи трудового виховання. Форми організації праці дітей (доручення; чергування; колективна) та методика їх проведення у різних вікових групах.

Особливості і характерні риси праці дітей дошкільного віку. Виховне значення праці. Основні види і зміст дитячої праці: самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця в природі, ручна (художня) праця та їх значення у вихованні дітей.

Сучасні дослідження з питань трудового виховання дошкільників (З. Борисова, Г. Беленька, М. Машовець та ін.).

Естетичне виховання дітей дошкільного віку.

Естетичне виховання і естетичний розвиток. Мета естетичного виховання дітей дошкільного віку. Теоретичні основи естетичного і художнього виховання. Наукові дослідження з проблеми естетичного виховання. Використання елементів народної педагогіки у естетичному вихованні дітей.

Завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку: формування естетичного ставлення до дійсності, естетичних уявлень і суджень; освоєння дітьми естетичної діяльності; розвиток загальних і спеціальних художньо-творчих здібностей.

Зміст естетичного виховання: формування знань про прекрасне в житті, природі, вчинках; розвиток естетичних умінь і навичок; формування естетичного ставлення; розвиток творчої діяльності.

Умови і засоби естетичного виховання дітей в дошкільному навчальному закладі та сім'ї: естетика побуту, природа, твори мистецтва, спеціальне навчання, самостійна художня діяльність дітей. Методи естетичного виховання дітей дошкільного віку: методи спрямовані на формування естетичної сприйнятливості навколишнього і творів мистецтва, емоційного відгуку на них, естетичних почуттів, інтересів тощо (спостереження, розгляд або прослуховування творів мистецтва); *методи* спрямовані на формування елементів естетичної свідомості дітей (бесіди, розповіді, ігри тощо); методи спрямовані на залучення дітей до естетичної і художньої діяльності (показ способу дії, зразок, вправи тощо); *методи*

спрямовані на розвиток художніх здібностей (створення пошукових проблемних ситуацій, диференційований підхід).

Художня творчість дітей і педагогічне керівництво різними видами художньої діяльності дошкільників.

Гра.

Сутність понять «гра», «дитяча гра». Характеристики гри, як провідного виду діяльності у дошкільному віці: задоволення різноманітних потреб, сприяння розвитку нових видів діяльності, сприянню формуванню психічних процесів і новоутворень у психіці дитини.

Етапи розвитку гри в дитячому віці та їх характеристика: етап ознайомлювальної гри, етап відображувальної гри, етап рольової гри. Теорії гри. Сучасні наукові дослідження проблеми гри.

Виховне і розвиваюче значення гри дошкільника: засвоєння моральних норм і правил поведінки; формування моральних якостей; створення умов для самостійного вибору; переживання почуттів тощо.

Основні підходи до класифікації ігор та їх характеристика (К. Гросу, В. Штерна, С. Новосолової, О. Леонтєва, Д. Ельконіна). Сучасна педагогічна класифікація дитячих ігор: творчі ігри, ігри за правилами, народні ігри.

Творчі ігри: особливості (уявлювана ситуація, наявність ролей, творчий характер, довільність дій, специфічні мотиви, соціальні відносини), виховне і розвивальне значення (формування моральних якостей, звільнення дитини від комплексів, сприяння розвитку зв'язного мовлення тощо). Педагогічне керівництво розвитком творчих ігор і взаєминами дітей в них.

Сутність сюжетно-рольової гри. Особливості та виховне значення сюжетно-рольових ігор. Керівництво грою. Методи і прийоми керівництва розвитком сюжетно-рольових ігор і взаєминами дітей у процесі гри.

Особливості дидактичних ігор. Значення дидактичних ігор у вихованні і розвитку дітей, можливості використання їх в різних вікових групах дошкільного навчального закладу та в умовах сім'ї. Структура дидактичної гри: дидактичні та ігрові завдання, правила, ігрові дії, результат. Види дидактичних ігор: за навчаючим змістом; за характером матеріалу; за характером ігрових дій. Форми використання дидактичної гри в освітньо-виховному процесі ДНЗ: ігровий метод навчання; форма навчання; форма організації дитячої діяльності.

Рухливі ігри. Види ігор. Народні рухливі ігри. Специфіка використання в умовах сучасного суспільного та сімейного виховання.

Іграшка.

Поняття про дитячу іграшку. Н. Гавриш, Л. Артемова, О. Щеглова, С. Новосолова, Є. Зворигіна, Д. Менджерницька, Є. Фльоріна про дитячу іграшку.

Виховне, освітнє, розвивальне значення іграшки: морально-естетичний орієнтир, засіб соціалізації, задоволення допитливості, спонукання до дії,

сприяння формуванню самостійності, засвоєння соціального досвіду тощо. Історія іграшки. Педагогічні вимоги до іграшок дітей раннього та дошкільного віку: педагогічно доцільна, художньо досконала, має відповідати гігієнічним вимогам, безпечна, приваблива, різноманітна тощо. Н. Гавриш, О. Щеглова про іграшки дівчачі і хлопчачі.

Класифікація дитячих іграшок Є. Фльоріної. Педагогічна класифікація іграшок: за видами ігор; за ступенем готовності; за матеріалом; за величиною; за функціональними властивостями; за художньо-образним вирішенням.

Навчання дітей дошкільного віку.

Дидактика ДНЗ. Внесок науковців у створенні дошкільної дидактики. Навчання як спеціально організована діяльність вихователя і вихованців. **Функції навчання. Суперечливий характер процесу навчання: між вимогами навчання і можливостями дітей; між особистим життєвим досвідом і науковими знаннями; між попереднім рівнем знань і новими знаннями; між вимогами і ставленням дітей до навчання тощо.** Компоненти навчання. Навчальна діяльність дошкільників. Особливості процесу навчання дітей в ДНЗ, його своєрідність в порівнянні з навчанням у школі (О. Запорожець, Т. Поніманська та інші).

Загальні характеристики шкільного навчання: характер стосунків дитини з учителем; поява уроків; функціонування групи подовженого дня; виконання домашніх завдань; зміна провідної діяльності; перерви.

Педагогічний процес у дошкільному закладі.

Характеристика педагогічного процесу в ДНЗ: сутність, структура, принципи побудови. Розвивальне середовище як **складова** педагогічного процесу.

Середовище: предметне, розвивальне, предметно-розвивальне (М. Басов, П. Блонський, Л. Виготський, В. Петровський та інші).

Розвивальне середовище дошкільного закладу (К. Крутій, Т. Поніманська, Програма виховання і навчання дітей «Дитина» 2012).

Значення предметного розвивального середовища у вихованні, навчанні і розвитку дітей : вплив на розширення світогляду; збагачення уявлення про навколишнє; спонукання до діяльності (особливо гри); забезпечення спілкування з однолітками і дорослими; сприяння розвитку творчості; забезпечення можливості експериментувати тощо.

Структура предметно-розвивального середовища дошкільного навчального закладу: навчально-методичний комплекс; комплекс забезпечення життєдіяльності; оздоровлю вальний лікувально-профілактичний комплекс; міні-середовища кожної вікової групи. (К. Л. Крутій).

Колір в інтер'єрі ДНЗ. Сприйняття кольору дитиною дошкільного віку. Призначення приміщень в ДНЗ і їх кольорове вирішення.

Взаємодія ДНЗ і сім'ї у вихованні дітей.

ДНЗ – обов'язкова ланка загальної системи освіти. Сім'я – найперший і особливий соціальний інститут виховання. Виховання у сім'ї як першооснова розвитку особистості. Народні традиції виховання.

Типи сімей за виховною місією та результати виховних впливів. Позитиви і негативи сімейного виховання дітей дошкільного віку. Робота педагогів з батьками з питань виховання та розвитку дітей. Завдання, зміст та форми організації роботи з батьками. Педагогічна освіта батьків.

Основні завдання і напрямки взаємодії в діяльності ДНЗ по відношенню до сім'ї.

Підготовка дитини до навчання в школі.

Готовність дитини до шкільного навчання як психолого-педагогічна проблема. Загальна (психологічна, фізична) та спеціальна готовність до школи.

Головні аспекти підготовки дітей до школи (А. Богуш). Умови і шляхи підготовки дітей до навчання в школі, в сім'ї та в дошкільному навчальному закладі. Діагностування готовності дитини до школи.

Форми зв'язку ДНЗ та школи у контексті формування у дошкільників готовності до шкільного навчання.

Л. Божович та О. Запорожець, Г. Люблінська про інтелектуальну готовність дитини (високий рівень розвитку мовленнєвих операцій, здатність до узагальнень і систематизації; розвинені пізнавальні інтереси; достатній рівень розвитку розумових операцій; розвинений інтерес до пізнавальної активності; розвинена довільність усіх психічних процесів; вміння здійснювати самооцінювання і самоконтроль; уміння вчитися).

РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ

Бесіда як метод розвитку діалогічного мовлення дітей. Особливості підготовки і методики проведення бесіди з дітьми старшого дошкільного віку.

Бесіда – основний метод розвитку діалогічного мовлення у дітей.

Види бесід залежно від мети і методу: вступна, супроводжуюча, заключна, узагальнююча бесіди; відповідно до змісту: пізнавальна, етична.

Структура бесіди. Активізація уваги дітей на початку бесіди. Логічно завершені етапи основної частини бесіди: розглядання картини, художнє читання тексту, обговорення елементів продуктивної діяльності дітей тощо. Прийоми, націлені на постійну мобілізацію уваги, пам'яті, активізацію мислення та мовлення дітей. Заключна частина бесіди.

Вимоги до запитань і відповідей. Види запитань. Запитання залежно від характеру розумових завдань: репродуктивні, евристичні. Запитання залежно від ролі й місця в бесіді: основні, допоміжні (навідні, підказуючі).

Педагогічні погляди Є.Тихєвої, А. Богуш, Н. Гавриш, Є. Короткової, А. Радіної, Є. Фльоріної щодо методики проведення бесід з дітьми старшого дошкільного віку.

Методи словникової роботи. Спрямованість педагогічної роботи на збагачення словникового запасу дітей різних вікових груп.

Групи методів словникової роботи: методи безпосереднього ознайомлення дітей з навколишнім та опосередковані методи.

Методи безпосереднього ознайомлення дітей з навколишнім: спостереження, екскурсії-огляди, розглядання предметів та бесіди про них, екскурсії за межі садка, розглядання та бесіда за репродукціями картин, дидактичні ігри з предметами, іграшками, картинками, показ діафільмів, кінофільмів, різного виду театрив.

Опосередковані методи: читання оповідань та віршів пізнавального змісту, бесіди, усна народна творчість, словесні дидактичні ігри.

Є.І.Тихеева - автор екскурсій-оглядів. Їх значення в збагаченні словника дітей. Використання предметних картинок і сюжетних дидактичних картин.

К.Д.Ушинський про значення предметної картинки для словникової роботи з дітьми.

Дидактичні ігри та вправи, їх види.

Зміст та напрямки словникової роботи в кожній віковій групі за чинними програмами розвитку та виховання дітей дошкільного віку. Ускладнення змісту словникової роботи з урахуванням вікових особливостей дітей.

Зміст та методика навчання дітей звуковому аналізу слів.

Навчання дітей звукового аналізу слів - головне завдання занять з грамоти в старших групах дитячого садка. Дослідження Д. Ельконіна й Л. Журової щодо навчання дітей звуковому аналізу слів.

Зміст навчання дітей звуковому аналізу слів в кожній віковій групі.

Ознайомлення дітей з термінами «слово», «звук», кількістю звуків у словах, формування умінь інтонаційно виділяти звуки в ігрових вправах і ситуаціях; визначати перший і останній звуки у слові, придумувати слова з відповідним звуком.

Ознайомлення з реченням, кількістю слів у ньому, з голосними й приголосними звуками, формування умінь визначати місце звуків у слові за допомогою схем і фішок.

Етапи навчання дітей звуковому аналізу слів за допомогою фішок і схем.

Використання ігрових прийомів під час звукового аналізу слів. Врахування індивідуальних особливостей дітей. Методика навчання розрізнення голосних і приголосних, твердих і м'яких звуків. Ознайомлення з голосними буквами. Закріплення словорозрізнявальної функції звуків.

Характеристика звуків за істотними ознаками.

Завдання з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Їх характеристика.

Врахування триєдиної мети мовленнєвого розвитку і навчання мови на етапі дошкільного дитинства.

Завдання з розвитку мовлення дітей дошкільного віку: виховання звукової культури мовлення, розвиток словника, формування граматичної правильності мовлення, розвиток зв'язного мовлення, формування елементарного усвідомлення явищ мови і мовлення.

Значення виховання звукової культури мовлення для дітей дошкільного віку. Підгрупи мікрозавдань виховання звукової культури мовлення у дітей.

Розвиток словника- центральне завдання лексичного розвитку в дошкільному віці. Оволодіння дитиною структурно-системними зв'язками - семантичними полями. Їх роль в процесі говоріння. Завдання змісту лексичної роботи .

Формування граматичної правильності мовлення. Засвоєння морфології, словотвору, синтаксису. Навчання дитини правильно будувати речення, узгоджувати слова у ньому.

Формування діалогічного і монологічного мовлення у дітей. Завдання формування діалогічного мовлення. Завдання розвитку зв'язного монологічного мовлення.

Формування елементарного усвідомлення явищ мови і мовлення.

Ф. Сохін про процес оволодіння мовою. Методи та прийоми, спрямовані на розвиток мовного чуття, мовної здібності дошкільника.

Організація мовленнєвої діяльності.

Формування мовленнєвої особистості - мета сучасної лінгводидактики на етапі дошкільного дитинства. Основний життєвий контекст, в якому відбувається становлення мовленнєвої особистості – життєдіяльність дитини. Мовлення – засіб і спосіб реалізації життєдіяльності у різних її формах і проявах. Особистісно орієнтований підхід до мовленнєвого розвитку дитини.

Організація і проведення традиційних занять. Роль традиційного заняття на сучасному етапі. Фронтально-організовані, групові та індивідуальні заняття. Особистісно-орієнтована модель організації мовленнєвої діяльності дошкільників. Роль інтегрованого заняття у формуванні в дошкільників системного знання, позитивно-емоційного ставлення до процесу пізнання. Умови, необхідні для ефективного проведення інтегрованих занять.

Міні –заняття – ефективна форма роботи з розвитку мовлення дошкільників. Зміст міні-занять, завдання та основні вимоги.

Використання загальногрупових способів організації з метою активізації мовленнєвої діяльності дошкільників. Надання дитині можливості самостійно визначати час для виконання завдання та обговорення його з вихователем чи однолітками.

РОЗДІЛ III. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

Методика ознайомлення молодших дошкільників з множинами. Роль різних аналізаторів у формуванні уявлень дошкільників про множину предметів.

Поняття «множина». Множина як сукупність об'єктів навколишнього

світу, що пізнаються людиною. Фундаментальність поняття множини щодо інших понять як-от: число, величина, форма тощо. Структурні одиниці множини – елементи, що її складають: реальні предмети, звуки, рухи, числа тощо.

Завдання роботи з ознайомлення дошкільників з множинами. Основні методи та прийоми ознайомлення дошкільників з множиною – дидактичні ігри та вправи з конкретними множинами. Типи завдань, що використовуються в роботі з дітьми 3-4-х років: виокремлення одного елемента з однорідної сукупності, знаходження кількості елементів – *один* та *багато*. Основні прийоми роботи з картками в ознайомленні дітей з кількістю елементів множини один та багато. Прийоми поелементного порівняння контрастних і суміжних величин.

Аналізатори, які беруть участь у формуванні у дітей уявлень множини – зоровий, слуховий, руховий, дотиковий. Зоровий аналізатор, його контролююча функція щодо сприймання дітьми множини. Збільшення дії даного аналізатора з віком дитини. Роль слухового аналізатора у створенні уявлень множини «на слух». Методичні прийоми щодо ознайомлення дітей з множиною за допомогою слухового аналізатора – зменшення кількості елементів множини (у порівнянні з такою, що сприймається за допомогою зору). Обов'язковість поєднання слухового та зорового аналізаторів для дітей 4-5 років. Дотиковий аналізатор, особливості проведення роботи з ознайомлення дітей 5-6 років із множиною за допомогою дотику (основний засіб проведення роботи – картки з нашитими гудзиками, отворами тощо). Кінестетичний аналізатор та його використання в відтворенні дітьми елементів множини на основі рухів.

Особливості ознайомлення дошкільників з числами у межах 10 та методика навчання їх лічильній діяльності в контексті розвивального навчання.

Поняття натурального числа як такого, що визначила людська практика задля перерахунку елементів реальних множин і фіксування результатів вимірювання величин.

Поняття «кількісне натуральне число» та порядкове число. Принцип побудови множинності натуральних чисел – кожне число, починаючи з другого, на одиницю більше попереднього.

Шість етапів розвитку лічильної діяльності дошкільників, характеристика кожного із етапів. Результат, який повинен визначитися по проведенню кожного з етапів.

Завдання, що реалізуються у процесі оволодіння дітьми лічбою за допомогою чисел. Особливості словникової роботи у процесі формування в дітей числових уявлень. Правила, яких слід дотримуватися дитині при проведенні лічби.

Методичні прийоми, які використовуються педагогом в ознайомленні дошкільників із числами в межах 10.

Навчання дошкільників лічбі в контексті розвивального навчання, метою

якого є розвиток вищих психічних функцій дитини, її здібностей, розкриття внутрішнього потенціалу.

Методи і прийоми навчання математики дітей дошкільного віку. Роль методу моделювання в математичному розвитку дошкільників.

Поняття «метод». Педагогічна характеристика поняття «метод». Існуючі класифікації методів навчання. Умови, які мають урахуватися педагогом при виборі методів роботи з дітьми. Внесок видатних педагогів у теорію навчання дошкільників початків математики.

Сутнісна характеристика **практичних** методів (вправи, досліди, продуктивна діяльність), які найбільше відповідають віковим особливостям та рівню розвитку мислення дітей. Роль методів практичної групи у формуванні в дітей самостійних дій та використанні дидактичного матеріалу. Недоліки, що можуть виникати у роботі вихователя з формування в дошкільників уявлень математики при надмірному використанні практичних методів.

Характеристика наочних та словесних методів навчання дошкільників математики. Специфіка поєднання методів наочної та словесної груп з ігровими методами у процесі проведення роботи з формування у дошкільників елементарних математичних уявлень. Особливості використання

Методичний прийом як складова частина методу. Прийоми, які є основними щодо навчання дітей початків математики – накладання, прикладання, дидактичні ігри, порівняння, вказівки, запитання до дітей, обстеження тощо.

Метод моделювання як специфічний елемент роботи з формування елементарних уявлень математики в дітей. Поняття «модель». Види моделей, які використовуються у роботі з дітьми.

Методика ознайомлення дошкільників з цифрами.

Цифра як символічне зображення, знак числа. Роль цифрового позначення навколишнього в житті людини (надання номера житлу, телефону, каналу телебачення тощо). Вторинність поняття «цифри» для процесу лічби стосовно лічби дитиною предметів, а не цифр. Ознайомлення з цифрами як важливий та необхідний етап підготовки дитини до обчислювальної діяльності. Показники готовності дитини до знайомства з цифрами – сформованість знань про перші числа, уміння рахувати в межах «трьох». Основні завдання роботи педагога з ознайомлення дітей із цифрами: навчити дошкільників впізнавати образ цифри в різних зображеннях; навчити їх співвідносити слово-числівник та цифру.

Визначення завдань щодо ознайомлення дошкільників із цифрами у змісті програм дошкільної освіти в контексті підготовки дитини до школи. Особливості проведення роботи щодо запам'ятовування дітьми контурів цифр. Елементи роботи, які сприяють засвоєнню дітьми напрями руху при написанні цифр. Типові помилки, яких припускаються діти у розрізненні

цифр.

Випереджальний характер роботи з навчання дітей 5-го року життя лічбі щодо ознайомлення їх із цифрами. Методичні основи роботи з ознайомлення дошкільників із цифрами у середній групі: демонстрація цифри та аналіз її накреслення; наступний її розгляд тощо.

Методичні основи роботи з ознайомлення дошкільників із цифрами у старшій групі. Категорія цифр, з якими ознайомлюють дітей у цій групі. Одночасність роботи щодо ознайомлення дошкільників із цифрами та формування у них знань про утворення числі та лічбою в межах заданого числа.

Особливості навчання дітей дошкільного віку вимірюванню.

Поняття «вимірювання». Взаємозв'язок понять «величина» та «вимірювання» що проведення кількісної оцінки властивостей предметів. Характеристика поняття «міра» як одиниці, за допомогою якої проводиться вимірювання. Види величин, які уможливають вимірювання – довжина, маса, час, об'єм (ємність), площа.

Чинники, що зумовлюють необхідність формування в дітей знань та умінь вимірювання. Результат процесу вимірювання величини – певне числове визначення, яке показує, скільки разів обрана міра «вклалася» у величину, що вимірюється.

Величини, з якими ознайомлюють дошкільників при навчанні вимірювання – довжина, маса (вага предмета), площа, час, ємність (об'єм). Особливості ознайомлення дошкільників з поняттям «товщина» предмета.

Значення та завдання навчання дітей елементам вимірювальної діяльності. Умови проведення роботи з навчання дітей різних вікових груп вимірюванню. Поняття «умовна міра». Види мір, які використовуються у роботі з дошкільниками різного віку. Основні операційні дії опанування умінь вимірювання.

Чотири етапи навчання дітей вимірюванню, їхня характеристика. Ознайомлення дітей із народними мірами вимірювання.

Методика формування уявлень у дітей різних вікових груп про форму предметів та геометричні фігури.

Форма як основна властивість предмета, яка сприймається зорово та допомагає відрізнити один предмет від іншого. Система геометричних фігур як створена людством своєрідний набір еталонів для позначення форми конкретних предметів та забезпечення практичної діяльності.

Основні геометричні поняття, з якими ознайомлюють дошкільників – точка, лінія, кут, геометрична фігура тощо. Моделювання як основа навчання дошкільників геометричних понять. Види моделювання, які використовуються у роботі з дітьми – речове моделювання (конструювання), графічне моделювання (схеми, малюнки).

Види геометричних фігур, якими ознайомлюють дошкільників.

Задачі та зміст ознайомлення дітей із формою предметів та

геометричними фігурами. Характеристика методичної моделі та методики обстеження предмету на визначення форми як його основної ознаки. Прийоми, яким навчають дітей щодо визначення елементів геометричних фігур (вершини, сторони, основи, кута).

Методика ознайомлення дітей з геометричними фігурами у різних вікових групах. Значення роботи з вимірювання умовною міркою щодо навчання дітей обстеженню геометричних фігур.

Види діяльності, які сприяють закріпленню знань дітей про форму предмета та геометричні фігури.

РОЗДІЛ IV. ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

Форми організації праці дітей у природі.

Праця в природі – один з основних методів ознайомлення дошкільників з природою. Значення праці в природі.

Форми організації праці дітей у природі у дошкільному закладі: доручення, чергування, колективна праця.

Доручення, види доручень: прості і складні, короткочасні і тривалі, індивідуальні і групові. Особливості використання трудових доручень в усіх вікових групах. Керівництво дорученнями вихователем. Основні прийоми: показ, нагадування, заохочування.

Чергування в кутку природи. Попередня робота вихователя перед чергуванням. Керівництво вихователем роботою чергових. Роль оцінки роботи дошкільників під час чергування.

Колективна праця дітей у дошкільному закладі. За способом організації дітей колективна праця дітей може бути: а) спільно-індивідуальна; б) спільно-послідовна; в) спільно-взаємодіюча. Важливість дотримання під час колективної праці такої структури її побудови, яка обумовлена педагогічними вимогами до організації праці.

Своєрідність праці в природі полягає в тому, що це єдиний вид продуктивної праці, доступний дітям дошкільного віку.

Словесні методи ознайомлення дітей з природою.

Види бесід, правила їх проведення.

До словесних методів відносяться розповідь вихователя, читання дитячої природознавчої літератури, бесіди про природу.

Розповідь вихователя цінна: по-перше, оперативністю; по-друге – вихователь може використовувати її у найбільш оптимальних педагогічних ситуаціях, коли у самих дітей виникає інтерес до будь-якого об'єкта природи; по-третє – потреба у її використанні виникає найчастіше при наочному сприйманні об'єктів природи або його зображенні на картинці, що забезпечує тісний взаємозв'язок між наочністю і словом; по-четверте, вихователь завжди може побудувати розповідь з урахуванням віку дітей і їх підготовленості до сприймання тих чи інших явищ у природі. Вимоги до розповіді вихователя про природу. Сюжетні й описові розповіді. Практичне використання розповіді. Твори дитячої природознавчої літератури, їх значення.

Бесіда – цілеспрямована, організована розмова з дітьми. Значення бесіди у процесі ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Вступні, супровідні і заключні бесіди в процесі ознайомлення дошкільників з природою, специфіка їх проведення.

Характеристика спостереження як основного методу ознайомлення дітей з природою. Види спостережень у природі. Методика керівництва спостереженнями.

Спостереження – основний метод ознайомлення дітей з природою, його навчально-виховне значення. Особливості спостережень природи як складної пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку. Зв'язок спостережень з різними видами діяльності дітей. Взаємозв'язок безпосереднього сприймання, слова та дії у ході спостережень. Необхідність навчання спостереженню як пізнавальної діяльності. Керівництво спостереженням з боку вихователя.

Види спостережень за характером пізнавальних завдань (первинні, повторні, порівняльні та заключні); за тривалістю (короткотривалі і довготривалі, систематичні спостереження за змінами і розвитком природи); за способом організації (планові, за ініціативою дітей, колективні, індивідуальні). Зміст, місце і значення різного виду спостережень у кожній віковій групі.

Особливості організації і методики керівництва спостереженнями різного виду. Етапи процесу спостереження: підготовчий; початок спостереження; основний; заключний. Створення умов для проведення спостережень. Відбір матеріалу. Прийоми керівництва спостереженнями в різних вікових групах.

***Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці дітей у природі.
Види праці в природі, їх зміст у різних вікових групах.***

Педагогічні вимоги до організації праці дітей у природі: виконання будь-якого виду праці має бути спрямоване на вирішення завдань всебічного розвитку дітей; праця дітей має бути мотивованою; праця в природі має бути посиленою для дітей різних вікових груп; праця в природі має бути не випадковою, а систематичною, повинна проводитися як на заняттях, так і в повсякденному житті; праця в природі має бути добре організованою.

Гігієнічні вимоги до організації праці дітей у природі такі: працю в природі слід організовувати у нежаркі години (вранці або ввечері); інвентар повинен відповідати зростові дітей; діти повинні працювати у спеціальному одязі; слід змінювати види праці, стежити за позою дітей; після закінчення роботи слід добре вимити руки. Необхідність у додержанні техніки безпеки.

Види праці в природі у дошкільному закладі: 1) праця, що зв'язана з доглядом за рослинами; 2) з доглядом за тваринами; 3) з охороною природи.

Зміст праці визначається для кожної вікової групи програмою.

Характеристика заняття як однієї з форм роботи по ознайомленню дошкільників з природою.

Заняття – важлива форма роботи по ознайомленню дошкільників з природою. Типи занять залежно від дидактичної мети: перший тип занять – первинно-ознайомлювальні заняття (діти вперше знайомляться з певними об'єктами або явищами природи; основні методи: спостереження, досліди, розглядання картин, показ діапозитивів, кінофільмів у поєднанні із словесними методами).

Другий тип занять – уточнення, розширення, поглиблення знань, формування практичних навичок догляду за живими об'єктами у ході вирощування їх (важливе значення на таких заняттях має використання, поряд із зазначеними вище методами праці в природі, ігор, читання творів дитячої природознавчої літератури тощо).

Третій тип занять – поглиблено-пізнавальні заняття (спрямовані на узагальнення і систематизацію знань дітей про природу). Основні методи: бесіди, дидактичні ігри, узагальнюючі спостереження, демонстрація моделей.

Четвертий тип занять – комбіновані, на яких розв'язуються два дидактичних завдання – засвоєння нових знань і уточнення раніше засвоєних.

Ефективність занять залежить від їх підготовки і проведення. Важливий етап підготовки до заняття – вибір методу. В ознайомленні дітей з природою необхідно забезпечити пріоритет методам, що забезпечують безпосередній контакт з природою. У ході заняття важливо залучати до виконання завдань усіх дітей. Наприкінці заняття – педагогічна оцінка навичок і умінь, ставлення дітей до заняття, їхньою пізнавальною активністю. Диференціація оцінки залежить від віку дітей.

Значення, зміст та методика проведення цільових прогулянок у природу з дітьми різних вікових груп.

Цільова прогулянка як форма роботи. Відмінність цільової прогулянки від екскурсії (екскурсія – це заняття, яке проводиться за межами дитячого садка. На екскурсії планується значно ширший за обсягом програмний матеріал. На екскурсії діти одержують більш закінчені, систематизовані уявлення про явища природи. Вони проводяться в той час, коли в природі відбуваються помітні зміни. Екскурсія вимагає більш чіткої організації. Проводяться колективні спостереження, заохочуються лише ті спостереження за ініціативою, які відповідають меті екскурсії. Прогулянка – повсякденна форма роботи, вона проводиться найчастіше на ділянці. Обсяг програмного матеріалу, значно менший. На прогулянці діти знайомляться з тими ознаками об'єктів природи, уявлення про які складаються протягом тривалого часу. На прогулянках мають місце колективні спостереження і заохочуються різноманітні індивідуальні спостереження за ініціативою дітей).

Методика проведення цільової прогулянки. Зміст спостережень на цільових прогулянках. Залучення дітей до збору природного матеріалу (збір ягід, грибів, лікарських рослин, насіння дикорослих трав для підгодовування

пташок тощо). Інтегрування цільових прогулянок з пішохідними переходами. Формування екологічного мислення дошкільників.

Методика проведення екскурсій у природу з дітьми дошкільного віку.

Екскурсії як вид занять при ознайомленні дошкільників з природою. Місце екскурсій в системі роботи щодо ознайомлення з природою в дитячому садку. Зміст екскурсій, їх тематика. Структура екскурсій. Методика проведення екскурсій. Підготовка вихователя до екскурсії. Розробка програмних завдань виходячи з системи роботи, визначення місця та маршруту. Підготовка дітей, підбір обладнання для збору й розміщення матеріалу. Використання методів і прийомів на екскурсії, організація діяльності дітей.

Використання різноманітних прийомів активізації пізнавальної діяльності дітей в процесі спостереження. Сполучення різних прийомів щодо видозміни залежно від мети і змісту екскурсії.

Закріплення знань, отриманих під час екскурсії. Система і послідовність екскурсій у різні сезони в різних вікових групах. Обізнаність вихователів із законодавством про охорону природи, Червоною книгою України.

РОЗДІЛ V. ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА

Методи і прийоми навчання дошкільників образотворчій діяльності.

Поняття про методи і прийоми навчання. Класифікація методів навчання С. Перовського і Є. Голанта в основі якої лежать джерела передавання і характер сприймання інформації. Характеристика словесних, наочних, практичних методів і прийомів навчання дошкільників образотворчій діяльності.

Практичні методи і прийоми навчання: вправлення (малювання, ліплення, аплікація), складання розповідей, описів за репродукціями картин, моделювання композицій візерунка, експериментування, ігрові методи і прийоми.

Наочні методи і прийоми навчання: спостереження, обстеження, показ способів зображення, використання натури, зразка та інші.

Словесні методи і прийоми роботи: пояснення, бесіда, запитання, художнє слово, вказівка, нагадування, мистецтвознавча розповідь за картиною.

Поєднання різних методів і прийомів навчання, вибір їх в залежності від мети, конкретних завдань заняття, віку та досвіду дітей.

Недопустимість формалізму в навчанні дітей образотворчої діяльності.

Форми організації образотворчої діяльності в дошкільному навчальному закладі.

Форми організації роботи з образотворчої діяльності в умовах повсякденного життя: спілкування з природою у формі живого

«споглядання», активна взаємодія дитини з об'єктами та явищами природи («перетворення природних матеріалів», ігри-експериментування з піском, снігом тощо), організація виставок, експозицій творів мистецтва, екскурсії, відвідування картинних галерей, музеїв, художньо-дидактична та сюжетно-рольова гра («Художній салон», «Екскурсоводи на виставці картин», «У майстерні художника-скульптора», «Подорож у картину») тощо.

Сутність заняття, як форми організації навчання дітей. Типи і види занять: в залежності від мети заняття; за характером діяльності та за змістом; за провідним методом; за видами художньої практики; за формою організації (О. Дронова). Заняття за спрямованістю вирішення навчально-виховних завдань (В. Котляр).

Структура заняття з образотворчої діяльності для дітей раннього віку (попередня робота, підготовча робота, мотивація, процес образотворчості, результат роботи) і дошкільного віку. Гігієнічні та естетичні вимоги до проведення занять. Підготовка до занять вихователя, дітей, обладнання. Структура і тривалість занять з образотворчої діяльності. Особливості організації занять з образотворчої діяльності в групах дітей із змішаним віковим складом.

Самостійна образотворча діяльність (СОД) СХД (самостійна художня діяльність) як засіб самовираження і самореалізації дітей в різних видах образотворчої діяльності, як результат навчання, показник ефективності педагогічної технології. Непряме керівництво СОД.

Навчання дітей естетичному сприйманню творів живопису.

Особливості розуміння дітьми дошкільного віку творів живопису. Сприймання, естетичне сприймання, художнє сприймання, критерії культури естетичного сприймання. Завдання ознайомлення дітей з мистецтвом живопису, зміст роботи, критерії вибору творів, форми і методи роботи.

Методика навчання предметного малювання в дошкільному навчальному закладі.

Види предметного зображення. Різноманітність предметних малюнків за змістом.

Програмні завдання, зміст і методика навчання дітей дошкільного віку предметного малювання. Збагачення сенсорного досвіду дітей – основа навчання предметного малювання.

Навчання сюжетно-тематичного малювання дітей дошкільного віку.

Особливості сюжетно-тематичного малювання. Види сюжетно-тематичного малювання. Завдання, зміст і методика навчання сюжетно-тематичного малювання в різних вікових групах. Використання традиційних і нетрадиційних технік виконання сюжетного малюнка.

Навчання декоративного малювання дітей дошкільного віку.

Ознайомлення з декоративно-прикладним мистецтвом – основа навчання прийомів побудови візерунків, засіб художнього і національного виховання. Мистецькі засади побудови орнаментів: мотиви, композиція, колір.

Завдання, зміст і методика навчання декоративного малювання в різних вікових групах дошкільного навчального закладу.

Навчання ліплення дітей дошкільного віку.

Ознайомлення з мистецтвом скульптури – основа для навчання ліплення в дитячому садку. Значення ліплення для всебічного розвитку дошкільників: сенсорного, розумового, фізичного і естетичного.

Предметне ліплення, як вид образотворчої діяльності. Значення предметного ліплення у вихованні і розвитку дитини. Завдання навчання дітей предметного ліплення в кожній віковій групі ДНЗ згідно чинних програм виховання, навчання і розвитку дітей дошкільного віку.

Зміст навчання дітей дошкільного віку предметного ліплення: ознайомлення з прийомами і способами ліплення (конкретні для кожного віку), ознайомлення з властивостями пластичного матеріалу (стискається, змінює форму тощо), ліплення з уяви, з натури тощо. Особливості пластичних форм, створюваних дітьми різних вікових груп.

Методи і прийоми навчання дітей дошкільного віку предметного ліплення: показ способів і прийомів ліплення з опорою на досвід дитини, створення ігрових ситуацій, обстеження предмету, іграшки, скульптури малих форм тощо, пояснення вихователем виконання завдання, запитання, бесіди, художнє слово та інші. Особливості організації перегляду. Аналізу та оцінювання дитячих робіт з ліплення в різних вікових групах.

Завдання, зміст і методика навчання дітей сюжетно-тематичного ліплення. Зв'язок занять з уміньми і навичками, отриманими в предметному ліпленні. Використання різноманітного наочного матеріалу: композицій, з іграшок, скульптурні групки, сюжетні картки. Можливості колективного ліплення в старших групах дитячого садка.

Навчання декоративного ліплення в дошкільних навчальних закладах. Види рельєфних зображень та техніки їх виконання. Особливості сприймання і розуміння ліпного декору дітьми дошкільного віку. Види декоративного ліплення в дошкільному навчальному закладі. Завдання, зміст і методика навчання декоративного ліплення дітей дошкільного віку.

Методика навчання аплікації дітей дошкільного віку.

Аплікація як вид декоративно-прикладного мистецтва і образотворчої діяльності дітей, її своєрідність, естетичні якості. Українські витинанки – самобутній вид аплікації, їх види і практичне застосування.

Завдання, зміст і методика навчання аплікації в різних вікових групах. Різноманітність технік виконання аплікації. Своєрідність предметних, сюжетних і декоративних композицій, створюваних дітьми в аплікації.

Методика навчання конструювання.

Своєрідність конструювання. Значення конструювання для всебічного розвитку. Види конструювання в дитячому садку. Види занять за способом створення будівель. Завдання і зміст навчання конструювання з будівельного матеріалу. Завдання і зміст навчання конструювання з паперу і напівкартону. Завдання і зміст навчання конструювання з природного, викидного та інших матеріалів. Використання різноманітних методів та прийомів навчання на заняттях: спостереження оточуючих об'єктів, розглядання малюнків, фото, зразків, різні види показу з поясненням способу дії, організація ігор із спорудами.

РОЗДІЛ VI. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Типи занять з фізичної культури у ДНЗ. Їх структура та зміст.

Заняття з фізичної культури – основна форма організації роботи щодо систематичного навчання дітей фізичних вправ. Завдання заняття: оздоровчі, освітні та виховні.

Типи занять з фізичної культури у ДНЗ: з ознайомлення з новим матеріалом, з вивчення нового матеріалу (формування рухових умінь), із закріплення та удосконалення техніки виконання фізичних вправ, контрольні. Структура та зміст занять з фізичної культури. Взаємозв'язок частин заняття (підготовчої, основної та заключної). Орієнтовна тривалість кожної частини заняття в різних вікових групах. Обумовленість структури заняття щодо педагогічних завдань.

Створення відповідних гігієнічних умов. Одяг і взуття дітей для фізкультурних занять у залі та на майданчику (в різні періоди року).

Шляхи регулювання фізичних, емоційних та психічних навантажень на заняттях. Загальна та моторна щільність заняття. Способи організації дітей при виконанні фізичних вправ: індивідуальний, фронтальний, поточний, груповий, змінний, колове тренування. Зміст і організація занять з фізичної культури на свіжому повітрі в різні пори року.

Оздоровче та виховне значення рухливих ігор. Методика проведення рухливих ігор.

Характеристика рухливої гри як засобу та методу фізичного виховання дітей. Значення рухливих ігор для всебічного розвитку дитини дошкільного віку. Поняття про рухливу гру, її структура (ігровий задум, сюжет гри, розподіл ролей, ігрові дії, правила гри). Класифікація рухливих ігор. Роль українських народних рухливих ігор у формуванні національної свідомості дошкільників – вихованні любові до рідного краю, до землі своїх предків, почуття гордості за свій народ, поваги до національної культури, національних традицій та звичаїв.

Оздоровче значення рухливих ігор – зміцнення здоров'я дитини; удосконалення її фізичного розвитку, покращення функціонування основних систем та функцій організму; прищеплення звичок здорового способу життя.

Виховне значення рухливих ігор – прищеплення дітям інтересу до занять фізичною культурою, рухом; різнобічний, гармонійний розвиток дитини. Соціально-виховний аспект рухливих ігор – виховання у дітей доброзичливості, чемності, працелюбності, чуйності, взаємоповаги та взаємовиручки.

Методика проведення рухливих ігор. Підготовка вихователя та дітей до рухливої гри. Організація та керівництво рухливою грою: пояснення змісту та правил гри. Прийоми розподілу ролей та обрання ведучого у грі, регулювання фізичного навантаження, підведення підсумків та оцінка діяльності дітей. Підведення підсумків та оцінка дій окремих дітей та всієї групи під час гри.

Використання малих фольклорних жанрів при проведенні народних рухливих ігор. Особливості підбору та керівництва рухливими іграми з дітьми молодших груп. Роль вихователя та проведенні рухливих ігор з дітьми першої та другої молодших груп. Особливості підбору та керівництво рухливими іграми з дітьми середньої і старшої груп.

Особливості використання оздоровчих технологій у роботі з дошкільниками в ДНЗ.

Поняття технологія як сукупність різних елементів, зокрема прийомів, операцій, дій, процесів та їхньої послідовності, як своєрідна майстерність людини. Ключовий напрям організації валеологічної роботи в ДНЗ – використання здоров'язберезувальних технологій, які об'єднують у собі всі аспекти діяльності навчального закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей та є сприятливими умовами перебування дитини в ньому. Поняття оздоровчі технології як ті, що спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я дітей.

Класифікація оздоровчих технологій, що використовуються у роботі з дітьми дошкільного віку:

- 1) оздоровчі гімнастики;
- 2) оздоровчі технології, що використовуються з профілактично-лікувальною метою;
- 3) оздоровчі технології терапевтичного спрямування.

Сучасні програми дошкільної освіти про необхідність використання сучасних оздоровчих технологій (дихальної гімнастики, масажу рук, точкового масажу, психогімнастики, пальчикової гімнастики тощо) в структурі основних форм роботи з дошкільниками у галузі фізичної культури з метою посилення оздоровчого впливу на організм дитини та формування навичок здорового способу життя.

Мета, завдання та зміст фізичного виховання дітей дошкільного віку у світлі сучасних підходів до його організації.

Мета фізичного виховання – формування основ здорового способу

життя, його спрямованості на зміцнення здоров'я, фізичного та психічного розвитку, емоційного благополуччя кожної дитини.

Завдання фізичного виховання дітей дошкільного віку:

- 1) оздоровчі – охорона та зміцнення здоров'я дитини; удосконалення її фізичного розвитку, покращення функціонування основних систем та функцій організму; прищеплення звичок здорового способу життя,.
- 2) виховні – формування інтересу до фізичної культури, спорту та здорового способу життя; різнобічний, гармонійний розвиток дитини (розумовий, естетичний, трудовий, соціально-моральний).
- 3) освітні – формування рухових умінь та навичок; розвиток фізичних якостей; оволодіння елементарними знаннями про власний організм, про роль фізичних вправ у житті дитини, про способи зміцнення власного здоров'я.

Визначення змісту роботи з дошкільниками різного віку у змісті чинних програм дошкільної освіти: збереження та зміцнення здоров'я дітей, розвиток їхньої рухової активності, організація здоров'язбережувальної діяльності.

Сучасні підходи до організації фізичного виховання дошкільників:

- 1) валеологічна спрямованість даного процесу,
- 2) оновлення напрямів і форм роботи з дітьми у галузі фізичного виховання:
  - профілактичний напрям (профілактика та корекція постави тощо);
  - гартувальний напрям (різні види масажу, ігри з водою та снігом, купання повітрям, оздоровчі гімнастики тощо)
  - реабілітаційний напрям (сеанси у сольовій кімнаті, фіто напої, інгаляції, сон з аромоподушечками тощо);
  - фізкультурний напрям з елементами гри (аеробіка, ритмопластика, танцювальні вправи тощо).
- 3) робота з батьками у галузі фізичного виховання дітей.

Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня, їх види. Методика проведення фізкультурно-оздоровчих заходів.

Поняття «фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня». Класифікація фізкультурно-оздоровчих заходів, що проводяться з дошкільниками у процесі їхньої життєдіяльності. Сучасні програми дошкільної освіти про необхідність посилення оздоровчого потенціалу означених заходів елементами сучасних оздоровчих технологій (дихальної гімнастики, масажу рук, точкового масажу, психогімнастики, пальчикової гімнастики тощо).

Ранкова гімнастика. Значення ранкової та гігієнічної гімнастики після денного сну для всебічного розвитку дітей та зміцнення їх здоров'я. Зв'язок гімнастики з загартуванням (повітря, обтирання, обливання). Вимоги до добору вправ для ранкової гімнастики дітям різних вікових груп. Тривалість проведення комплексів та їх змінність. Методика проведення ранкової гімнастики в різних вікових, а також різновікових групах. Вимоги до одягу дітей при проведенні гімнастики у приміщенні та на фізкультурному

майданчику. Роль музичного супроводу під час проведення ранкової гімнастики.

Гігієнічна гімнастика після денного сну – «гімнастика пробудження». Особливості методики її проведення. Характеристика засобів, що використовуються при проведенні роботи. Фізкультурні хвилинки. Обґрунтування необхідності та часу проведення. Підбір фізичних вправ, методика їх проведення з урахуванням характеру занять, їх змісту, умовами проведення та підготовленістю дітей. Озування фізичного навантаження, темп виконання, тривалість фізкультурхвилинки. Прокоментувати орієнтовні комплекси фізкультурних хвилинок для дітей різних вікових груп. Фізкультурні паузи (динамічні перерви). Значення фізкультурних пауз для підвищення функціонального стану та працездатності організму дітей. Зміст фізкультурних пауз у залежності від місця їх проведення та віку дітей. Дозування фізичного навантаження та тривалість фізкультурних пауз.

Методика проведення занять з фізичної культури у різних вікових групах.

Незмінність структури занять з фізичної культури для усіх вікових груп. Залежність змісту та методики проведення заняття даного виду в залежності від анатомо-фізіологічних та психологічних особливостей дітей кожної групи.

Специфіка занять у **I-й молодшій групі** – проведення за підгрупами дітей у I-й половині року. Фронтальний спосіб як основний у проведенні роботи з дітьми. Специфіка засвоєння дітьми умінь ходьби на бігу у процесі занять. Імітаційний характер роботи щодо навчання дітей основних рухів. Характер практичної допомоги, яку надає вихователь. Роль атрибутів та музичного супроводу у підтримці інтересу до занять фізичними вправами дітей та забезпеченні їхнього позитивного ставлення до даних занять. Загальна тривалість заняття з фізичної культури у цій групі.

Головне завдання проведення занять з фізичної культури у **II-й молодшій групі**. Специфіка роботи інструктора з фізичної культури з підвищення рівня самостійності дітей у виконанні рухів. Способи шиккування та перешикування дітей у вступній частині заняття. Кількість основних рухів і загально розвиваючих вправ, які виконуються на заняттях. Роль імітації та наслідування у проведенні занять з фізичної культури з дітьми четвертого року життя. Тривалість заняття з фізичної культури у даній групі.

Специфіка навчання фізичних вправ дітей п'ятого року життя. Особливості проведення вступної частини заняття у **середній групі**. Способи виконання дітьми ходьби та бігу. Зміст основної частини заняття. Кількість основних рухів і загально розвиваючих вправ, які виконуються на заняттях. Методи навчання, які вводяться до роботи у даній віковій групі. Характер рухливої гри, що проводиться на занятті. Загальна тривалість заняття з фізичної культури у середній групі.

Характеристика рухів і рухової діяльності дітей шостого року життя. Роль самооцінки рухової діяльності дітьми щодо набуття ними впевненості виконання рухів та удосконалення техніки їх виконання. Характеристика

вступної частини заняття у **старшій групі**. Роль команди в організації роботи на занятті. Види посібників, які використовуються при проведенні заняття з фізичної культури у старшій групі. Особливості методики проведення заняття у старшій групі. Тривалість заняття з фізичної культури у старшій групі.

РОЗДІЛ VII. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Сучасні вимоги дошкільної освіти до музичного виховання дітей дошкільного віку.

Формування музичної культури особистості як мета музичного виховання. Висвітлення сучасних підходів до формування музичної культури дошкільників у змісті Базового компонента дошкільної освіти та чинних програм дошкільної освіти.

Необхідність розуміння вихователем природи музичного мистецтва та закономірностей сприймання його дошкільниками. Загальні основні дидактичні та спеціальні принципи у галузі музичного виховання, які обумовлені специфікою музичного мистецтва та особливостями його сприйняття: принцип виховуючого навчання; науковість та доступність матеріалу, наочність при його викладанні; міцність знань, вмінь та навичок; зв'язок музичного виховання з життям, інтересами дітей; свідомість, пробудження творчої активності; колективний та індивідуальний підхід у навчанні та вихованні; систематичність в знаннях; урахування вікових можливостей; єдність емоційного та свідомого, художнього та технічного; єдність розвитку ладового, ритмічного почуття.

Методика організації слухання музики в різних вікових групах ДНЗ.

Музичне сприймання як основа засвоєння дошкільниками втіленого в музичному мистецтві досвіду емоційно-естетичного ставлення до дійсності. Асоціативна природа музичного сприймання. Види асоціацій (емоційні, предметні, предметно-емоційні, художні). Музичні інтонації як різновид асоціацій.

Вікові особливості музичного сприймання. Залежність розвитку музичного сприймання від мовного, рухового, ігрового, сенсорного досвіду, досвіду спілкування. Уміння сприймання музики, які допомагають досягнути зміст твору: уміння виявляти інтонаційні зв'язки твору, стежити за розвитком основних інтонацій; уміння відчувати жанрові ознаки у простих формах (пісня, танець, марш); уміння розрізняти на слух національно-стилеві особливості музики та її драматургічний розвиток; уміння виявляти змістовність функціонування тих виразних засобів, які використані у творі.

Основні етапи організації слухання музики. Основні етапи організації слухання музики та роль кожного з них в естетичному досягненні змісту музичного твору дошкільниками. Методи формування музичного сприймання. Програма розвитку дитини дошкільного віку за розділом «Слухання музики». Форми роботи з дошкільниками зі слухання музики. Підбір музичного репертуару для слухання. Методика організації слухання

музики у різних вікових групах.

Методика розучування пісні з дітьми дошкільного віку.

Спів як природний спосіб вираження естетичних почуттів, дійовий засіб активного залучення дошкільнят до музики, найдоступніший вид музичної діяльності.

Розучування пісні як процес осягнення її музичного образу, оволодіння вокально-хоровими і виконавськими уміннями, розвитку музичних здібностей і художньо-образного мислення дітей. Наслідувальний спів як першооснова вокального виховання. Вимоги до виконання пісні музичним керівником. Гігієна, співацький режим і охорона дитячого голосу. Особливості використання інструментального супроводу при розучуванні пісні. Пісенний репертуар і вимоги до його відбору.

Методика розучування пісні на занятті музики. Три етапи розучування пісні:

- 1) ознайомлення з піснею. Мета цього етапу – зацікавити нею дітей, захопити їх і викликати бажання її вивчити та гарно, виразно заспівати. Роль виразного виконання музичним керівником пісні, образного пояснення педагогом ідейно-естетичного змісту твору. Сутність бесіди після показу пісні.
- 2) робота над формуванням у дошкільників співацьких навичок, розвитку їхнього музичного слуху і голосу. Провідний метод роботи над піснею – розучування на слух. Методичні прийоми, які використовуються на даному етапі – розучування по фразах, розучування у повільному темпі, проспівування важких мелодійних ходів, прохлопування ритмічного малюнку. Робота над дикцією: прийоми роботи. Робота над диханням. Роль співу без супроводу у формуванні в дітей навички чистоти інтонування.
- 3) виразне виконання вже вивченої пісні. Художнє виконання пісні як завершальний етап роботи над нею.

Типи музичних занять в ДНЗ. Їх структура і зміст.

Форми організації музичної діяльності дошкільників: сутність поняття, класифікація. Музичне заняття як основна форма організації музичної діяльності в ДНЗ, в якому одночасно беруть участь діти однакового віку.

Педагогічні домінанти музичного заняття:

- колективний та ансамблевий характер співу, гри на дитячих музичних інструментах, музично-ритмічних рухів;
- постійна зміна діяльності: діти співають, танцюють, граються, слухають музику;
- поєднання завдань різного емоційного і фізичного навантаження, що сприяє динамічному і різноманітному навчанню.

Види занять залежно від кількості дітей: фронтальні (об'єднуючі всю вікову групу); **групові** (невеликі групи по 4-7 дітей); індивідуальні; з'єднані (2 - 3 вікові групи).

Типи занять залежно від їхнього змісту – тематичні (в старших групах) і комплексні.

Типове музичне заняття як традиційне для практики ДНЗ заняття, яке об'єднує в змісті всі основні види дитячої музичної діяльності – слухання музики, спів, музично-ритмічні рухи та гру на дитячих музичних інструментах. Структура типового (традиційного) заняття.

Тематичні заняття. Тема як об'єднуючий елемент структури заняття та видів музичної діяльності: слухання музики, співу, ритміки, гри на дитячих музичних інструментах. Специфіка тематики занять даного виду з дітьми молодшого та старшого віку.

Комплексні заняття. Специфіка занять – розгортання різних видів діяльності дітей художньо-мовленнєвої, театралізованої, образотворчої навколо однієї теми. Спрямованість комплексних занять на закріплення умінь дітей у галузі художньої діяльності.

Основні вимоги до музичного заняття: організаційно-педагогічні, дидактичні, психологічні, санітарно-гігієнічні. Аналіз заняття. Шляхи підвищення ефективності музичного заняття в ДНЗ. Методика використання на заняттях з музики літературних творів, проведення аналогій між музичним і літературним творами. Критерії доцільності використання літературних творів на музичних заняттях. Методика використання на заняттях з музики творів образотворчого мистецтва.

Значення і завдання музичного виховання дітей дошкільного віку.

Основне завдання виховання у дошкільному навчальному закладі – всебічний і гармонійний розвиток дитини. Роль музики у реалізації означеного завдання. Функції музики, завдяки яким здійснюється комплексний та багатобічний вплив музики на естетичний розвиток особистості. Зміст музики – почуття, емоції, настрої. Музика як шлях до пізнання світу людських почуттів. Роль музики у пробудженні гуманних почуттів, людини, піднесені її емоцій. Особливість змісту музики, її впливу на людину – у прагненні втілити етико-естетичний ідеал.

Поняття «музичне виховання» як цілеспрямований процес формування особистості дитини під дією музичного мистецтва, формування інтересів, потреб, здібностей, естетичного ставлення до музики. Музичний розвиток як результат формування особистості дитини в процесі активної музичної діяльності.

Завдання музичного виховання в дошкільному навчальному закладі, які підпорядковані загальній меті всебічного і гармонійного виховання особистості дитини і будуються з урахуванням своєрідності музичного мистецтва і вікових особливостей дошкільників.

Методика проведення музично-дозвілєвих заходів у ДНЗ

Основні форми організації музичного дозвілля дошкільників – свята, ранки, музичні розваги.

Музичні розваги як форма організації музично-пізнавальної діяльності

дошкільників. Функції музичних розваг щодо всебічного розвитку дітей. Види музичних розваг.

Музичний ранок як особлива форма музично-розважальної роботи з дошкільниками. Специфіка музичних ранків – неакцентованість на чіткому сценарії, широкий спектр нескладних музичних номерів, переважання в репертуарі хороводів, рухів під спів, колективних пісень тощо. Роль музики на святкових ранках.

Особливості організації та проведення розваг у різних вікових групах ДНЗ. Роль вєдучого, вихователя та музичного керівника у проведенні свята.

Специфіка підготовки до свята. Особливість свята – в комплексному впливі всіх художніх засобів на сприйняття, відчуття та свідомість дитини.

Структура свята. Характеристика кожної з частин святкової програми. Тривалість проведення свята для кожної вікової групи. Особливості відбору музичних творів для свята – їх відповідність ідеї, тематиці свята за своїм змістом і формою. Критерій відбору музичних творів для дітей – їхня виховна і художньо-музична значущість.

РОЗДІЛ VIII. ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ТА ОСНОВИ ДИЗАЙНУ

Педагогічні вимоги до проведення занять з художньої праці.

Головне значення занять з художньої праці – надання дітям знань про якість, властивості й конструктивні можливості матеріалів, сприяння закріпленню позитивних емоцій дошкільників, стимулювання їхнього бажання працювати, формування духовних і фізичних сил дітей. Усвідомлене сприймання дітьми знань та оволодіння ними вмінням і навичками правильного виконання трудових дій на заняттях з художньої праці.

Зміст і структура занять. Частини заняття: вступна, основна й заключна. Планування занять по групах. їх тривалість. Кількість дітей на заняттях по вікових групах. Методи організації дітей на занятті. Керівництво трудовою діяльністю вихователем. Організація роботи з різними видами матеріалів: папером, природними матеріалами, непридатним дріб'язковим матеріалом, тканиною. Навчання дошкільників основних прийомів роботи з цими матеріалами.

Техніка безпеки на заняттях. Безпека роботи з голкою, наперстком, ножицями, клеєм, декоративними матеріалами, крупами тощо. Санітарно-гігієнічні вимоги при роботі з папером, картоном, клеєм. Організація робочого місця. Аналіз дитячих робіт. План аналізу робіт. Критичне ставлення дітей до результатів своєї діяльності. Якість продукції як моральна категорія. Навчання виконувати технологічні операції, аналізувати зразок чи аналогії, планувати трудовий процес.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі документи у галузі дошкільної освіти

1. Конституція України. – К.: Школа, 2002. – 48 с.
2. Концепція національного виховання // Освіта. – 1996. – 7 серп. (№ 41). – С. 2–7.

3. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). – К.: Райдуга, 1994. – 15 с.
4. Закон України «Про освіту» // Освіта. – 1995. – 15 серп. – 4 с.
5. Закон України «Про дошкільну освіту». – К.: Ред. ж-лу Дошкільне виховання, 2001. – 56 с.
6. Закон України «Про охорону дитинства» // Директор школи – 2002. – № 8. – С. 7–10.
7. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист / [зб. документів]. – К. : Наукова думка, 1998. – 45 с.
8. Концепція неперервної валеологічної освіти в Україні. – К.: Освіта, 1994. – 4 с.
9. Державна програма «Діти України» // Офіційний вісник України. – 2001. – № 4. – С. 65–82.

Нормативні документи дошкільної освіти

Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керів.: А.М. Богуш, Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.В. Гавриш та ін. – К.: Видавництво, 2012. – 26 с.

Програми дошкільної освіти

1. Впевнений старт. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://doshkillya.ostriv.in.ua>. – Назва з екрану.
2. Дитина в дошкільні роки: [програма розвитку, навчання та виховання дітей] / МОН України, Управ. освіти Запорізької обл. держ. адміністрації, Запорізький обл. ін-т післядипл. пед. освіти, каф. дошк. освіти. – [2-е вид.]. – Запоріжжя: ЛПДС, 2004. – 268 с.
3. Дитина. Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років. / наук. кер. проекту: О.В. Огнев'юк та ін. – 3-є вид., доопр. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 492 с.
4. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк та ін. – 3-є вид., доопр. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – 400 с.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. / Аксьонова О.П., Аніщук А.М, Артемова Л.В. та ін. / наук. кер. О.Л. Кононко. – К. : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. – 452 с.)
6. Українське дошкілля. Програма розвитку дітей дошкільного віку / О. І. Білан та ін. – Тернопіль : Мандрівець, 2013. – 264 с.

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

1. Гогоберидзе А. Г. Дошкольная педагогика с основами методик воспитания и обучения: Учебник для вузов / А. Г. Гогоберидзе. – К.: Вид-во «Ліра-К», 2013. – 464с.

2. Козлова С. А. Дошкольная педагогика: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений – 3-е изд., исправ. и доп. / С. А. Козлова, Т.А. Куликова.- М.: Издательский центр «Академия», 2001.-416с.
3. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля: У 3-х частинах. – Ч.2: Навч. посібник /Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 360с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник / Т. І Поніманська. – 2-ге вид., доповн. - К.: Академвидав, 2013. - 464 с
5. Бех І. Педагогічне регулювання виховної ситуації / І. Бех // Дошкільне виховання. – 2010. - №4. – С. 2-4.
6. Беленька Г. Ким хочуть стати наші діти? / Г. Беленька // Дошкільне виховання.– 2008. - №5. – С. 5-6.
7. Богуш А. Головні аспекти підготовки дітей до школи / А. Богуш // Дошкільне виховання. – 2011. - № 10. – С. 2-5.
8. Коваленко А. У країні хлопчиків і дівчаток. / А. Коваленко// Дошкільне виховання. – 2013. - №1. – С. 20-23.
9. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. – Частина перша. Концепції, проектування, технології створення / К. Л. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2009. – 320с.
10. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. – Частина друга. Концепція, Програма розвитку та освітні програми ДНЗ / К. Л. Крутій.- Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2010. – 284с.
11. Куріпка В. І. Цікавий світ професій / В. І Куріпка // Розкази онуку. – 2007. - №5. – С. 116-121.
12. Одаренные дети / Пер. с англ. Д. Линник, А. Мкервали / [Под общ. ред. Г. В. Бурменской, В. М. Слуцкого]. – М.: Прогресс, 1991. – 376 с.
13. Піроженко Т. Провідна роль творчих ігор у особистісному розвитку дошкільників / Т. Піроженко, К. Карасьова // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2013. - №1. – С. 49-53.
14. Смирнова Е. О. Психологические особенности игровой деятельности современных дошкольников / Е. О. Смирнова // Вопросы психологии. – 2013. - №2. – С.15-23.
15. Смольникова Г. Розвиваємо у малят сенсорику та дрібну моторику / Г. Смольникова // Дошкільне виховання. – 2010. - №7. – С. 20.
16. Сухорукова Г. Виховання людяності – проблема сучасності / Г. Сухорукова // Дошкільне виховання. – 2012. - №8. – С. 2-6.
17. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: Навчально-методичний посібник / Г. С. Тарасенко. – К.: Вид-во «Ліра-К», 2010. -320с.
18. Щербакова І. Розвивальне середовище / І. Щербакова // Дошкільне виховання. – 2007. - №12. – С. 16-17.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ

1. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За ред.. А.М.Богуш. Друге видання, доповнене.К.: Видавничий Дім «Слово». – 2011. – 704 с. – С.176 – 224.
2. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах /. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. навч. посіб.-К.: Видавництво Дім «Слово», 2006. – 304 с. – С.153
3. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія : [навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / упорядник А. М. Богуш]. К. : Видавничий Дім «Слово», 2005. Ч. 1. – 2005; Ч. 2. – 2005. – 720 с.
4. Сучасне заняття в дошкільному закладі : [навч.-метод. посібник / за ред.. Н. В. Гавриш ; авт. кол. : Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова]. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 496 с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

1. Артемова Л. В. Колір. Форма. Величина. Число / Л. В. Артемова. – К.: Томіріс, 1997. – 176 с.
2. Белошистая А.В. Формирование и развитие математических способностей дошкольников. Курс лекций / А.В. Белошистая. – М.: Знание , 2003 – 400 с.
3. Зайцева Л.І. Формування математичної компетентності старших дошкільників. Методичний посібник. Для вихователів дошкільних навчальних закладів, студентів вищих навчальних закладів зі спеціальності «Дошкільне виховання»./ Л.І. Зайцева. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2008. – 160 с.
4. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник [для студентів спеціальності «Дошкільна освіта»] / укладач Л. В. Іщенко. – Вид. 2-ге, перер. та доп. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2013. – 149 с.
5. Старченко В.А. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників : навч.-метод. посібник / В.А. Старченко. – К. : Світич, 2009. – 80 с.
6. Формирование элементарных математических представлений у дошкольников / под ред. А. А. Столяра. – М.: Просвещение, 1988. – 152 с.
7. Щербакова К.Й. Методика формування елементів математики у дошкільників / К.Й. Щербакова. – К. : Вид-во Європейського університету, 2011. – 262 с.

ОСНОВИ ПРИРОДОЗНАВСТВА З МЕТОДИКОЮ

1. Богуш Алла Михайлівна. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник для студентів вищих

- навчальних закладів / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш ; Міністерство освіти і науки України. – К. : СЛОВО, 2008. – 408 с. – (372(075.3)) Б74 Екз. всього: 50 : фб (1), ав (1), НМК ф-т ПСР (3), Ч.З.№2 (15), аб (30)
2. Веретенникова С. А. Ознакомление дошкольников с природой : учебник для учащихся педагогических училищ / С. А. Веретенникова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1980. – 272 с. – (372 В 31) Экз. всего: 2 : Ч.З.№2 (1), ав (1)
  3. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог-дошкільник : Навчально-методичний посібник для ВНЗ / Неллі Василівна Лисенко ; Міністерство освіти і науки України. – К. : СЛОВО, 2009. – 400 с. – (372(075.3) Л 63) Екз. всього: 3 : Ч.З.№2 (1), НМК ф-т ПСР (2)
  4. Лучич М. В. Детям о природе : книга для воспитателей детского сада / М. В. Лучич. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1989. – 143 с. : (372.7 Л 87) Экз. всего: Ч.З.№2 (1)
  5. Маханева М. Д. . Экологическое развитие детей дошкольного и младшего школьного возраста : методическое пособие для воспитателей ДООУ и педагогов начальной школы / Мария Давыдовна Маханева. – М. : АРКТИ, 2004. – 320 с. – (Развитие и воспитание ребенка). – (372.75 М 36) Экз. всего: 4 : фб (1), Ч.З.№2 (1), НМК ф-т ПСР (1), Прил. (1)
  6. Николаева С. Н. Методика экологического воспитания дошкольников : учеб. пособие для студ. средних пед. учеб. заведений / Светлана Николаевна Николаева. – 2-е изд., испр. – М. : Академия, 2001. – 184 с. – (Педагогическое образование). – (372(075) Н 63) : Экз. всего: 1 фб (1)
  7. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою : навчальний посібник для студентів педагогічних інститутів / Надія Федорівна Яришева. – К. : Вища школа, 2010. – 255 с. : (372(075.3) Я 73) Экз. всего: 40 : фб (1), ав (1), Ч.З.№2 (15), НМК ф-т ПСР (1), аб (22)

ОСНОВИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОДИКОЮ КЕРІВНИЦТВА

1. Котляр В. П. Основы образовательного искусства и методика художественного воспитания детей: навчальний посібник / В. П. Котляр. – К.: Кондор, 2006. – 200с.
2. Образовательное искусство с методикой преподавания в дошкольном образовательном учреждении / За заг. ред. В. Сухоруковой. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.
3. Пісоцький О. П. Основы образовательного искусства та образовательная деятельность у дошкольном віці: навч. посіб. для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / О. П. Пісоцький, Л. М. Пісоцька. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 138с.
1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психол. очерк: [Кн. для учителя.] / Л. С. Выготский. - [3-е изд.]. – М.: Просвещение, 1991. – 93 с.
2. Дитина в дошкільні роки: Програма розвитку, навчання та виховання дітей/ МОНУ, Управління освіти – Запоріжжя: ЛПС, 2004. – 268с.

3. Корчинова О. В. Декоративно-прикладное творчество в детских дошкольных учреждениях / О. В. Корчинова.– Р. н/Д.: Феникс, 2002. – 223с.
4. М. Композиція: творчі основи зображення[Текст]: Навч. пос. / М. Яремків. – Тернопіль, 2005. – 112 с
5. Соломенникова О. Народное искусство в работе с дошкольниками/ О. Соломенникова // Дошкольное воспитание. – 2005. - №1. – С. 12-13.
6. Федієнко В. В. Образотворче мистецтво / В. В. Федієнко, О. Ю. Чемеренко. – Х.: ВД „Школа”, 2004. – 64 с.
7. Швайко Г. С. Занятия по изобразительной деятельности в детском саду: Подготовительная к школе группа: Программа, конспекты: Пособ. / Г. С. Швайко. – М.: Гумманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 62 с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

1. Беленька Г.В. Здоров'я дитини – від родини / Г. В. Беленька. – К. : Наукова думка, 2006. – 220 с.
2. Вільчковський Е.С., Денисенко Н.Ф., Шевченко Ю. М. Інтеграція рухів і музики у фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. – Тернопіль : Мандрівець, 2011 – 128 с.
3. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: навч. посіб. / Е.С. Вільчковський, О.І. Курок. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 428 с.
4. Денисенко Н.Ф., Аксьонова О.П. Через рух – до здоров'я дітей : навч.-метод. посіб. / Н.Ф. Денисенко, О.П.Аксьонова. – Тернопіль: Мандрівець, 2010 – 88 с.
5. Денисенко Н.Ф., Лиходід Л.В. та ін. Витоки здоров'я дитини: навч.-метод. посібник / Н.Ф. Денисенко, Л.В. Лиходід та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2011 – 128 с.
6. Кожухова Н.Н. и др. Воспитатель по физической культуре в дошкольных учреждениях: учеб. пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Н.Н. Кожухова, Л.А. Рыжкова, М.М. Самодурова; Под ред. С.А. Козловой. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 320 с.
7. Лохвицька Л. В., Андрущенко Т. К. Дошкільникам про основи здоров'я : [навч.-метод. посібник] / Л. В. Лохвицька, Т. К. Андрущенко. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 176 с.
8. Матвієнко С.І., Заплішний І.І. Українські народні рухливі ігри і дошкільному навчальному закладі : навч. посіб. / С.І. Матвієнко, І.І. Заплішний. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. Миколи Гоголя, 2014. – 119 с.

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

1. Болгарський А. Г., Горобець Т. В., Шкоба В. А. Слухання музики у дошкільному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. / А. Г. Болгарський, Т. В. Горобець, В. А. Шкоба. – Луцьк: ПВД «Твердиня», 2010. – 180 с.

2. Газіна І. О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку навч.-метод. посібн. для студентів на пряму підготовки «Дошкільна освіта», вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків / І.О.Газіна. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. – 196 с.
3. Зими́на А.Н. Основы музыкального воспитания и развития детей младшего возраста: учеб. для студ. высш. учеб. заведений / А.Н. Зими́на. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 304с.
4. Методика музикального виховання в детском саду / под ред. Н.А. Ветлугиной. – М. : Просвещение, 1978. – 255 с.
5. Музичне виховання в ДНЗ (збірник методичних матеріалів) / Упор. І.А. Романюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 104 с.
6. Науменко С.І. Музично-естетичне виховання дошкільнят / С.І. Науменко. – К.: Магістр, 1996. – 96 с.
7. Нечай С.П. Музыка развивает, воспитывает, оздоравливает : навч.-метод. посібн. / С. П. Нечай. – К.: Світич, 2012. – 144 с. – 186 с.
8. Степанова Т.М., Лісовська Т.А. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Монографія / Т.М. Степанова, Т.А. Лісовська. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 256 с.

ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ТА ОСНОВИ ДИЗАЙНУ

1. Калуська Л.В. Дивокрай: Вибрані дидактико-методичні матеріали у 2-х книгах для працівників дошкільних закладів / Л.В. Калуська – Тернопіль: Мандрівець, 2005. Книга І. – 320 с.
2. Калуська Л.В. Художня праця в дитячому садку / Л.В. Калуська. – К., 1995. – 72 с.
3. Козліна О.В. Уроки ручної праці у дитячому садку та початковій школі / О.В. Козліна. – Х. :Ранок, 2007. – 64 с.
4. Матвієнко С.І. Художня праця та основи дизайну : навч.-метод. посібник / С.І. Матвієнко. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. Миколи Гоголя, 2011. – 44 с.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ (Бакалавр)

1. Методика ознайомлення дошкільників з цифрами.
2. Гра як провідний вид діяльності у дошкільному віці. Етапи розвитку гри в дитячому віці.

3. Дошкільна освіта як складова частина безперервної освіти в Україні. Характеристика основних нормативних документів в системі дошкільної освіти.
4. Предметно-розвивальне середовище в ДНЗ: значення у вихованні і розвитку дітей дошкільного віку, структура, особливості вибору кольору в інтер'єрі ДНЗ.
5. Форми організації праці дітей у природі.
6. Особливості та виховне значення сюжетно-рольових ігор дітей. Педагогічне керівництво розвитком сюжетно-рольових ігор і взаєминами дітей у процесі гри.
7. Типи занять з фізичної культури у ДНЗ. Їх структура та зміст.
8. Особливості дітей раннього віку. Виховання малюків на даному етапі розвитку.
9. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня, їх види. Методика проведення фізкультурно-оздоровчих заходів.
10. Значення іграшки у вихованні і розвитку дітей дошкільного віку. Вимоги до дитячих іграшок та їх класифікації.
11. Методика ознайомлення молодших дошкільників з множинами. Роль різних аналізаторів у формуванні уявлень у дітей – дошкільників про множину предметів.
12. Сенсорне виховання дітей дошкільного віку: сутність, значення, завдання і зміст.
13. Особливості ознайомлення дошкільників з числами в межах 10 та методика навчання їх лічильній діяльності в контексті розвивального навчання.
14. Особливості морального виховання дошкільників. Завдання, зміст, форми, методи морального виховання дітей дошкільного віку.
15. Словесні методи ознайомлення дітей з природою. Види бесід, правила їх проведення.
16. Характеристика спостереження як основного методу ознайомлення дітей з природою. Види спостереження. Методика керівництва спостереженнями.
17. Бесіда як метод розвитку діалогічного мовлення дітей. Особливості підготовки і методики проведення бесіди з дітьми старшого дошкільного віку.
18. Мета, завдання та зміст фізичного виховання дітей дошкільного віку у світлі сучасних підходів до його організації.
19. Педагогічні та гігієнічні вимоги до праці у природі. Види праці в природі, їх зміст у різних вікових групах.
20. Взаємодія ДНЗ і сім'ї. Завдання, зміст і форми організації роботи з батьками.
21. Характеристика заняття як однієї з форм роботи по ознайомленню дошкільників з природою.
22. Сутність та особливості процесу навчання дітей в ДНЗ, його своєрідність в порівнянні з навчанням у школі.

23. Методи і прийоми навчання математики дітей дошкільного віку. Роль методу моделювання в математичному розвитку дошкільників.
24. Методи словникової роботи. Спрямованість педагогічної роботи на збагачення словникового запасу дітей різних вікових груп за чинними програмами розвитку та виховання дітей дошкільного віку.
25. Завдання трудового виховання дошкільників у ДНЗ. Форми організації та види праці дітей дошкільного віку.
26. Особливості навчання дітей дошкільного віку вимірюванню.
27. Естетичне виховання дітей дошкільного віку: сутність, завдання, зміст та засоби. Естетичний розвиток.
28. Методика проведення занять з фізичної культури у різних вікових групах.
29. Значення, зміст та методика проведення цільових прогулянок в природу з дітьми різних вікових груп.
30. Розумовий розвиток та особливості розумового виховання дітей дошкільного віку.
31. Методика формування уявлень у дітей різних вікових груп про форму предметів та геометричні фігури.
32. Готовність дітей дошкільного віку до навчання в школі. Інтелектуальна готовність як запорука успішного навчання.
33. Зміст та методика навчання дітей звуковому аналізу слів.
34. Дошкільна педагогіка як галузь наукових знань про особливості виховання і навчання дітей дошкільного віку. Джерела розвитку дошкільної педагогіки.
35. Завдання, зміст, методи і прийоми навчання дітей дошкільного віку предметного ліплення.
36. Методи і прийоми навчання дошкільників образотворчій діяльності.
37. Особливості і значення дидактичних ігор. Структура дидактичних ігор, їх види і місце у педагогічному процесі дошкільного навчального закладу.
38. Заняття як одна із форм навчання дітей образотворчої діяльності.
39. Оздоровче та виховне значення рухливих ігор. Методика проведення рухливих ігор.
40. Сучасні вимоги дошкільної освіти до музичного виховання дітей дошкільного віку.
41. Методика організації слухання музики в різних вікових групах ДНЗ.
42. Методика розучування пісні з дітьми дошкільного віку.
43. Типи музичних занять в ДНЗ. Їх структура і зміст. Методика проведення музичних занять у різних вікових групах.
44. Значення гри у вихованні, навчанні і розвитку дітей дошкільного віку. Класифікації дитячих ігор та їх характеристика.
45. Значення і завдання музичного виховання дітей дошкільного віку.
46. Методика проведення екскурсій у природу з дітьми дошкільного віку.
47. Особливості використання оздоровчих технологій у роботі з дошкільниками в ДНЗ.
48. Форми та засоби ознайомлення дітей з суспільним довкіллям у ДНЗ.
49. Методика проведення музично-дозвіллевих заходів у ДНЗ.
50. Форми та засоби формування у дошкільників соціальної компетентності.

51. Педагогічні вимоги до проведення занять з художньої праці.
52. Завдання з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Їх характеристика.
53. Методика роботи з казкою в дошкільному закладі.
54. Методика використання фольклорних жанрів у ДНЗ.
55. Особливості ознайомлення дітей із державними символами України.
56. Методика проведення свят, розваг і дозвілля в дошкільному закладі.

ОРІЄНТОВНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Під час гри в сім'ю п'ятирічний Віталік говорить Іринці: «Коли мені подзвонять по телефону, скажи, що мене немає вдома».

1. Поясніть причини такої поведінки хлопчика. Про що це свідчить?
2. Як має чинити вихователь у даній ситуації?
3. Що б порадили батькам хлопчика?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Мати трирічної дівчинки не може зрозуміти:

- Чому моя дочка не хоче гратися сама? Якщо разом з нею дорослі, вона захоплюється. Лише залиш її одну - гра відразу припиняється. Коли була менша, думали, ось почне ходити стане легше, з рук зійде і забавляти не прийдеться. У дівчинки ж є всі умови і спеціальний куточок, багато цікавих іграшок. Можливо це залежить від особливостей дитини?

1. Поясніть причини виникнення даної ситуації.
2. Які умови слід створювати для розвитку сюжетно - рольової гри?
3. Які методичні рекомендації можна дати батькам з метою навчання дівчинки уміння гратись?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Вероніка пропонує партнеру по грі:

Я буду мамою, а ти татом. Коли прийдеш з роботи, сядеш тут з газетою, ось так... А я буду тебе сварити: «От нероба» А ти будеш відповідати: «Відстань»

Партнер намагається заперечити, але дівчинка старається переконати його: «Всі мами й тата завжди сваряться».

1. Ваша думка про мікроклімат в сім'ї дітей, які граються.
2. Які педагогічні висновки повинен зробити вихователь після спостереження такого фрагменту сюжетно-рольової гри?

3. Запропонуйте систему роботи, яку можна порекомендувати вихователю з метою збагачення вражень дітей, необхідних для розвитку змісту даної гри.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Хлопчик приніс додому камінчики, каштани, кілька паличок. Мама обурюється: «Що, тобі не вистачає іграшок? Для чого це все приніс? Візьми і викинь негайно!».

1. Чи права в такій ситуації мама?
2. Що можна порадити батькам, діти яких прагнуть гратися з таким матеріалом?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Катруся – п'ятирічна дівчинка з забезпеченої родини, яка кожного разу до дитячого садка приносить «сучасну», але не корисну їжу, красиві і дорогі іграшки, ніколи не ділиться з іншими дітьми. Це спричинює часті непорозуміння та конфлікти з іншими дітьми.

1. Чи можна залишити поза увагою таку ситуацію?
2. Які поради можна дати батькам цієї дівчинки?
3. Яку роботу повинен провести вихователь з дітьми та їх батьками, щоб виправити дану ситуацію?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Батько п'ятирічного Сашка скаржиться вихователю:

- Скільки ми купуємо хлопчику іграшок, він усе ламає в перший день.

1. Поясніть можливі причини поведінки хлопчика.
2. Що б ви порадили батькам такої дитини?
3. Якщо б така дитина виховувалася у вашій групі, яку б індивідуальну роботу ви з нею провели?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Вихователь середньої групи доручила дітям до чергового понеділка розпитати, де і ким працюють їхні мами, бесіда була цікавою. Декотрі оповідали багато і охоче, інші говорили мало, коротко. Валя заявила: "Моя мама нічого не робить, вона цілий день шиє".

- А моя мама також не працює, - сказала Люда. Миколка, на запитання вихователя де працює його мама, почервонів, насупився і відповів:
- Не скажу ким моя мама працює.

Вихователь сказала, що Миколчина мама працює в д/с кухарем, а на одинці спитала:

- Миколко, чому ти не сказав про мамину роботу?
її робота погана, тільки варить обід і більше нічого, всі дома кухарі.

1. З якою метою педагог дає завдання дітям дізнатися, де і ким працюють їхні мами?
2. Який висновок могла зробити для себе вихователь після бесіди з дітьми?
3. Запропонуйте систему роботи, яку можна провести з дітьми з метою розширення їх знань про працю членів сім'ї та виховання поваги до неї.
4. Покажіть можливості проведення індивідуальної роботи з окремими дітьми.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Проаналізуйте таке висловлення батьків: "Мені прикро, що мій син ні до чого нездібний".

1. Чи справедливе таке твердження батьків?
2. Які поради можна дати батькам цього хлопчика?
3. Яку роботу повинен провести вихователь, щоб виправити дану ситуацію?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Нещодавно на кладовищі я зустріла групу дітей, які поклали квіти до пам'ятника Вічного вогню. Все було урочисто. Коли закінчилась церемонія, я запитала одного із дітей:

- Чи живий твій дідусь?
  - Ні. - здивовано відповів він. - А що?
  - Де він похований?
- Хлопець мовчав. Не знає ... І багато хто з дітей не знає.

1. Проаналізуйте причини ситуації, яка виникла.
2. В чому пізнавальне і виховне значення вивчення дітьми свого родоводу?
3. Запропонуйте можливу систему роботи з метою вивчення дітьми свого родоводу.
4. Дайте методичні рекомендації сім'ї з даного питання.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Дитина після хвороби повернулася в дитсадок в день проведення святкового ранку. Вихователька запропонувала їй сісти поряд з гостями і поспостерігати за участю в святі інших дітей.

1. Яка вимога до змісту й організації свята не дотримана?
2. Яким чином можна підключити дитину до участі у святковому ранку?
3. Обґрунтуйте значення свят для всебічного розвитку дитини.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

У дитячому садку було влаштовано виставку для батьків "Яку книжку слід купувати дітям". Батькам на цій виставці було запропоновано списки книжок для дітей кожного віку, а під списком - книжки.

1. Як би ви організували таку виставку?
2. Яку б роботу ви провели з дітьми, щоб викликати до неї інтерес та ціннісне ставлення?
3. Які б поради ви дали батькам щодо правильного вибору книг для дітей різного віку?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Як ви будете реагувати на такі міркування одного із батьків?

"Я сам не проти сумлінного ставлення до праці. Я - трудівник. Але дитина? Навіщо мені синова праця? Відчутної допомоги сім'ї п'ятирічний син не дасть. Та й взагалі, мій син ще встигне потрудитися. Хочу забезпечити моїй дитині щасливе дитинство.

1. З якою метою діти дошкільного віку залучаються до трудової діяльності?
2. Яким чином можна переконати батька цієї дитини в неправильності його поглядів?
3. Запропонуйте методичні рекомендації батькам щодо організації праці дітей старшого дошкільного віку в умовах сім'ї.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Оцініть висловлювання молодої виховательки: "Жодної здібної до малювання дитини в групі".

Справді, малюнки, виконані дітьми старшої групи, не могли викликати захоплення навіть з урахуванням віку їх творців.

1. Поясніть можливі причини низького рівня сформованості у дітей

практичних навичок і малювання.

2. Які б поради ви дали молодій виховательці з метою розвитку спеціальних здібностей у дітей?

3. Які методичні рекомендації можна дати батькам з метою розвитку творчих здібностей їх дітей?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Шестирічна дівчинка заправляє своє ліжко тоді, коли мама їй про це нагадує. Якщо нагадування немає, то ліжко залишається неприбраним. Так повторюється щодня. Одного разу, коли виявила, що ліжко не застелене, вона розсердилась, зробила дівчині зауваження:

- Чому ти не застелила ліжко? Скільки разів тобі про це говорити?

Дівчинка відповіла: "Ти ж, мамо, не нагадала мені".

1. Які навички самообслуговування повинні бути сформовані у дитини шести років?

2. Дайте методичні рекомендації батькам щодо формування навичок самообслуговування у дітей старшого дошкільного віку.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Дідусь і бабуся дуже люблять свого онука, пробачають йому все. Маленький Вова сидить, розвалившись на стільці, дід зігнувшись, одягає на нього чоботи. Онук в цей час приговорює: "Швидше одягай, швидше, я стомився сидіти".

іншого разу хлопчик висловився так: "І ти дід нахаба, і баба у нас нахаба. Ти - тому що розбудив мене рано, а баба - пюре зварила з комками".

1. Чим можна пояснити грубість хлопчика по відношенню до бабусі і дідуся?

2. Ваша думка про мікроклімат у сім'ї, де виховується Вова?

3. Поясніть педагогічний зміст висловлювань: "Діти повторюють нас", "Сліпа любов губить дитину".

4. Дайте методичні рекомендації батькам з метою нормалізації мікроклімату в сім'ї.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Сашкові 6 років, В іграх веселий, енергійний, голосистий. На заняттях з розвитку мови, особливо при складанні розповідей, казок дуже пасивний, відчувається невпевнено, на запитання відповідає тихо, часто неправильно.

- Як допомогти хлопчикові?

1. Чим можна пояснити таку поведінку дитини?
2. Яку систему роботи можна запропонувати, щоб розвинути монологічне мовлення дитини?
3. Який характер повинні носити індивідуальні заняття з такими дітьми?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

В куточку природи старшої групи жив папуга. Всі діти мали можливість добре його розглянути. Але коли на занятті вихователь запропонував їм описати зовнішній вигляд пташки, діти не змогли цього зробити.

1. Чи можна стверджувати, що діти цієї групи не спостережливі?
2. Чим пояснити невміння дітей розповісти про попуга?
3. Запропонуйте систему роботи педагога з дітьми, спрямовану на формування вмінь дітей давати описову характеристику пташці.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

На прогулянці Катруся з Іринкою гойдалися по черзі на гойдалці. Однак Іра, погойдавшись у свою чергу, не поступилася Каті, а продовжувала гойдатись. Катя спробувала силою заволодіти гойдалкою.

1. Поясніть, як вихователь має вирішити цей конфлікт?
2. Як дорослий має навчити дітей справедливому вирішенню подібних ситуацій?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Вихованець старшої групи Ігор, прийшовши до дитячого садка вранці ненавмисно перевернув квітку у вестибюлі. Коли прийшла вихователька, він розповів про те, що скоїлося, був схвильований і засмучений. Вислухавши, вихователька сказала...

1. Що саме повинна була б сказати вихователька в даній ситуації?
2. Поясніть можливі причини проявів дитячої неправдивості.
3. Запропонуйте можливі методи та прийоми виховання чесності та правдивості у дітей.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

В старших групах багатьох дитячих садків спостерігається така ситуація: тематика сюжетно-рольових ігор обмежена, вони переважно короткотривалі, сюжети ігор одноманітні.

1. Поясніть причини ситуації, яка виникла.
2. Які умови повинні бути створені для виникнення і розвитку

- сюжетно-рольових ігор?
3. Охарактеризуйте роль вихователя в здійсненні керівництва сюжетно-рольовими іграми.
  4. Запропонуйте можливу систему роботи з метою збагачення знань дітей, необхідних для розвитку сюжетно-рольових ігор.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Вихователь на прогулянці дітям середньої групи запропонувала гру «Хто більше почує». Кожен з дітей, закривши на мить очі дослухався і намагався розповісти докладно про почуте.

Вихователька записувала відповіді, а потім усі разом вирішували, хто більше почув. Слухаючи шуми, діти говорили, як шумлять дерева, цвірінькають горобці, стукає дятел, шурхотить листя під ногами ...

1. Визначити, з якою метою вихователька проводила гру?
2. Яке завдання розумового виховання при цьому вирішувалось? Обґрунтуйте його значимість.
3. Запропонуйте інші методи і прийоми досягнення даної мети.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Мати Оленки (4 роки) радиться з вихователем:

- Дівчинка стала просто набридливою, постійно про все допитується чому, чому? В деяких ситуаціях ми навіть не знаємо, що відповісти.

1. Дайте психолого-педагогічну оцінку ситуації.
2. Про формування якої риси у дівчинки свідчить ця ситуація?
3. Які вимоги до відповідей на дитячі запитання повинні знати батьки?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Завідуюча д/с перевіряючи вранці готовність групи до роботи відмітила, що у даного вихователя весь матеріал до заняття лежить на столі. Чергові розкладають геометричні фігури в конверти, перевіряють наявність кольорових олівців та зошитів.

Вихователя другої групи на місці не було. Вона в методичному кабінеті підбирала іграшки, а потім в груповій кімнаті шукала роздатковий матеріал.

Третій вихователь розкладав матеріал для занять, а діти гралися.

1. Як ви оцінюєте готовність кожного вихователя до роботи?
2. В чому полягає підготовка вихователя до проведення заняття?
3. Обґрунтуйте доцільність здійснення підготовки вихователя до занять у певний час. Від чого залежить вибір часу підготовки?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Чотирирічна Лариса грається з ляльками. Взяла ножиці, які тато залишив поряд на столі і почала відрізати від нової косинки, яку тато приніс в подарунок для мами, шматочки тканини для ляльок. Батько, який повернувся в кімнату покарав Ларису, поставив її в куток. Дівчинка розплакалась, прийшла мама, покликала тата в іншу кімнату і висловила свою думку про те, що Ларису слід визволити з кутка і пояснити, що вона вчинила не правильно. Батько не погодився з думкою матері, дорікнув їй, що вона не дорожить його подарунком.

1. Проаналізуйте поведінку дорослих членів сім'ї. Хто правий і чому?
2. Поясніть мотиви вчинку дитини.
3. Дайте рекомендації батькам щодо обладнання ігрового куточка для дитини.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

- Тепер дітям і погратися не можна! - зітхаючи, сказала одна бабуся іншій.

- То вони малюють, то рахують, то чергують ... Раніше, бувало, скільки хотіли, стільки і гралися.

Інша бабуся погодилася: справді, день в дитячому садку розписаний по хвилинам, де вже там гратися!

1. Поясніть, яке місце відводиться іграм в сучасному дошкільному закладі?
2. В чому полягає педагогічна цінність гри?
3. Які умови для гри необхідно створити дітям в ДНЗ, в сім'ї?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

У сусідньому дитячому садку вихователь бачила, як діти цікаво гралися у рибалок. Для того, щоб перенести гру в свою групу, вона сама зробила риболовні снасті і запропонувала дітям тему гри. Гра не вийшла, виховательці весь час доводилось підказувати дітям, що робити далі.

1. Поясніть причину виникнення такої ситуації. Чому не вийшла гра?
2. Запропонуйте можливі варіанти попередньої роботи з дітьми з метою виникнення сюжетно - рольової гри.
3. Які прийоми керівництва може використовувати вихователь, щоб не порушити творчий характер гри?

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Легкий вітерець колихає зелену траву, в якій, як метелики, бігають діти.

Одні дзвінко сміються, інші жваво розмовляють між собою, а чорноокий Вова щось уважно розглядає на землі. Ось він взяв це "щось" в руки і швидко підійшов до виховательки, що самотньо сиділа на лавочці.

- Надіє Василівно, а де у нього очі?

- Фу! Навіщо ти береш в руки цю гидоту! Кинь зараз же!

На землю впав дощовий черв'як. Хлопчик нерішуче постояв, а Надія Василівна втомлено подивилася на годинник і байдужим голосом гукнула:

- Діти, пора обідати.

Малюки йшли за мовчазною Надією Василівною і несли хто гілочку, хто квіточку чи камінець. Вова, крадькома поглядаючи на вихователя, обережно стискав зелений листочок, в якому був замотаний дощовий черв'як.

- Тато обов'язково покаже, де у нього очі, - заспокоював сам себе Вова.

1. Омініть роль вихователя в проведенні прогулянки.
2. Розкрийте можливості даної ситуації для здійснення виховної роботи з ДІТЬМИ.
3. Запропонуйте свій варіант подачі дітям екологічних знань про дощового черв'яка.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Раїса Максимівна, зайшовши в групу, побачила, що Ліда викручує голову новій ляльці і гнівно вигукнула: "Що ти робиш? Я забороняю тобі навіть підходити до іграшок, раз ти не вмієш поводитися з ними", Ліда крізь сльози шепотіла: "Я так хотіла довідатись, як лялька говорить "мама".

1. Оцініть поведінку вихователя.
2. Проаналізуйте можливі наслідки вчинку дорослого,
3. Дайте методичні рекомендації вихователю з метою розвитку пізнавальної активності дітей.

Практичне завдання

Розв'язати педагогічну задачу.

Час вже обідати, а на підлозі валяються розкидані іграшки. Лунає голос Надії Петрівни - помічника вихователя;

- Чого іграшки валяються на підлозі, ану швидше підберіть, Покладіть іграшки на свої місця.

Діти не виконують її розпорядження, Підходить Поліна Вікторівна і каже:

- Шофери відвезіть свої машини в гараж для ремонту, а ви, Леся, Ася, укладіть своїх дочок спати, бо вони стомилися.

Діти кинулись до іграшок. У групі було наведено порядок.

1. У якій віковій групі відбулися описані події!
2. Чому діти не послухались помічника вихователя і відразу ж виконали трудове доручення вихователя?
3. Які методичні рекомендації повинні бути враховані під час організації режимних процесів дітей даного віку?